

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्द भूमि

THE ANANDABHOOMI
(BUDDHIST MONTHLY)

गुरु पुस्तकी

एक प्रतिको ३।
वार्षिक प्राप्ति शुल्क ३०।
आजीवन ग्रा. शुल्क ३००।

बुद्धसम्वत् २५३२	आषाढ़पूर्णिमा	विक्रमसम्वत् २०४५	श्रावण
नेपालसम्वत् ११०८	दिल्ला अव.	1988 A. D	July
वर्ष १६	अंक ४	Vol. 16	No. 4

अनगारिका बजियानी व मैरि बन्धुपि कृष्णगोपाल कु-
सी, जगतबहादुर मानन्दवर, चन्द्रलाल सुवाल, योगेन्द्र-
प्रसाद श्रेष्ठ, विजयप्रताप राणा व अमीरप्रसाद कायस्थ
च: ।

अनिच्चावत संखारा

११०८ बछला थ्व १२, बुटवल -

थनया पद्मचैत्य विहारया दायकसभाया छ्हू दा-
यिका चम्पाकुमारी मुटुया ल्वचं आकाङ्कां मदुगुली
पद्मचैत्य विहारया विशाखा समिति श्रद्धा अर्पण यासे
बिचाः हायेकृगु दु ।

प्यकोगु वार्षिक उत्सव जुल

११०९ अनला थ्व १५, पाल्पा-

थनया तानसेनया महाबोधि विहारया
प्यकोगु वार्षिक उत्सव ज्ञानमाल भजन जुयाःलि
उपसंघ नायक भिक्षु शाक्यानन्द समक्ष शील
प्रार्थना जुयाः सुरु जुल । श्रीमती पूर्णमाया मह-
र्जनया सभापतित्वय् जूगु उगु समारोहय् अध्यक्ष
भिक्षु विमलानन्द महास्थविरं लसकुस न्वचु
बियाबिज्याःगु खः । थथे हे सचिव सुश्री सुमना
शाक्यपाखे वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत जूगुया नापं
कृष्णप्रसाद शाक्यं विहारया प्रगति कामनायासे
न्ववाना बिज्यात । थथे नगेन्द्रशेर वज्जाचर्य,
प्रा० छत्रराज शाक्य व सुश्री चिनियादेवी वज्जा-
चार्यपिसं विहारया उन्नति प्रगत्तिया विषये बिचाः
प्वंका बिज्यात । अध्यक्ष भिक्षु विमलानन्द थःत
प्राप्त जूगु दान थुगु विहारया संरक्षणया लागी
जुल धैबिज्यासे विहार धैगु दयेकूम्हसिगु जक मखसे
सकसियां मंकाः खः उक्ति सकसिनं विहारया
संरक्षण यायेमाः धैबिज्यात ।

लय्पतिया अष्टमीया कार्यक्रम जुल

११०९ दिल्ला थ्व ८, नुवाकोट -

थनया त्रिशूलीया सुगतपुर विहारया युवक
बौद्धमण्डलया ग्रवसालय् लय्पतिया अष्टमीया

कार्यक्रम कथं रसुवा जिल्लाया गोम्बुडाँडाय् च्वंगु
तासिलिग गुम्बाय् व वहे जिल्लाया कालिका
स्थानय् दुगु बुद्धप्रतिमा न्ह्यःमे बुद्धपूजा जुल ।
युवलय् आनन्दकुटी विहार गुठीया सदस्य-सचिव
तथा भिक्षुतालीम केन्द्र संघारामया व्यवस्थापक
भिक्षु मैत्रीं पूजाय् ब्रति कयाःलि उपासक उपा-
सिकापिस त्त्वियं बुद्धधर्मया शील लुमंका. जीवन
न्ह्यज्याकेमाःगु खँ कुलाबिज्यात । थथे हे तालीम
केन्द्रया श्रामणेर कोण्डञ्चं पूजाविधिया विषये
व श्रामणेर अस्सन्जि जातक बाखं कनाबिज्याःगु
नापं मण्डलया अध्यक्ष प्रदीप शाक्यपाखे धन्यवाद
ज्ञापन जुल ।

अशोकस्तम्भया दुरुपयोग मज्जीमा

११०९ तछला थ्व १५, ये -

थनया धर्मोदय सभा धर्मदूत समितिया
ग्रवसालय् बुद्धविहारय् जूगु लुम्बिनी, देवदह व
कपिलवस्तुया ऐतिहासिक व थौया अवस्थाया
विषये मूपाहाँकथं प्रवचन यानाबिज्याःहा प्रा०
विद्वान् भिक्षु मुदर्शन महास्थविरं बौद्धतीर्थस्थल-
प्रति स्वीगुं पूर्वाग्रह मच्वनेमाः अले सार्वजनिक
सम्पत्तिया रूपय् उकीयात ब्वलकेमाः धासे
लुम्बिनी, कपिलवस्तु व देवदहया विषये गौर-
वय खँ प्वंकाबिज्यात । थुगु ऊवलय् वस्पोल
अशोकस्तम्भया प्राचीनता अध्ययन व अन्वेषण
यायेगु त्वहलं यथास्तिथियात स्यंकेगु व त्वंकेगु
कुतः ज्वीफु धैगुली न्वखंक थःगु त्रिचाः प्वंका
बिज्यात । भिक्षु सुमंगल समक्ष शीलप्रार्थना
जुयाः सुरूजूगु उगु कार्यक्रमय् धर्मोदयसभाया
दुजः भक्तिदास श्रेष्ठ, महासचिव आशाराम
शाक्य व धर्मदूत समितिया सदस्य-सचिव
सुवर्ण शाक्यपाखे बुद्धधर्म व नेपाया ऐतिहासिक
बस्तुया महत्व क्यनाः थःथ गु बिचाः प्रस्तुत
जुल ।

आनन्दभूमि

संरक्षक

महानायक आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर

प्रधान-सम्पादक

भिक्षु अश्वघोष

फोन नं. २-१५०२०

द्यवस्थापक

भिक्षु मैत्री

फोन नं. २-२४४२०

कार्यालय

“आनन्दभूमि”

आनन्दकुटी विहार

पोल्ट वक्स नं. ३००७

स्वयम्भू, काठमाडौं

फोन नं. २-२४४२०

सम्पादक

सुवर्ण शावय

फोन नं. २-१२८५५

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहारगुठी

आनन्दकुटी, काठमाडौं

लग्न कार्यालय

“संघाराम”

भिक्षु तालीम केन्द्र

लुनी, क्षेत्रपाटी, काठमाडौं

फोन नं. २-१५०१०

सबै दानलाई धर्मदानले जित्छ, सबै रसलाई धर्मरसले जित्छ, सबै रतिलाई धर्म-
रतिले जित्छ । तृष्णा क्षय भयो भने सबै दुःखलाई जित्छ ।

सुधर्मा सभामा ब्रह्माको प्रादुर्भाव

- भिक्षु अमृतानन्द

आयुष्मान् आनन्दले भगवान्सँग भन्नुभयो-
“भन्ते ! अघि व्यतीत भएको समयमा-
एक दिन, वर्षावास बस्ने पूणिमाको रातमा, महत्
दिव्यानुभावले त्रायस्त्रिश देवताहरू एकत्रितभई
चारैतिर बसेका थिए । चतुर्दिशाका चार महा-
राजाहरू चारैदिशामा बसेका थिए । (१) पूर्व-
दिशामा धतरटु (धृतराष्ट्र) महाराज, पश्चिमा-
मिमुखगरी देवताहरूको अगाडि बसेका थिए ।
(२) दक्षिण दिशामा विरुद्धक (विरुद्धक) म-
हाराज, उत्तराभिमुखगरी देवताहरूको अगाडि
बसेका थिए । (३) पश्चिम दिशामा विरुपक्ष
(विरुपाक्ष) महाराज, पूर्वाभिमुखगरी देवता-
हरूको अगाडि बसेका थिए । (४) उत्तर दिशामा
वेस्सवण (वेश्ववण) महाराज, दक्षिणाभिमुखगरी
देवताहरूको अगाडि बसेका थिए । सबै त्रायस्त्रि-
श देवताहरू सुधर्मा सभामा एकत्रितभई बसिस-
केपछि उनीहरूलाई महत् दिव्यपरिषद्ले चारै-
तिर घेरेर बसे । चारै महाराजाहरू पनि चतु-
दिशामा बसे । यस किसिमले उनीहरू बसिसकेप-
छि त्यसको पछाडिपटि हामी बस्यौं । भगवान्का
शासनमा ब्रह्मचर्य पालनगरी जुन देवताहरू भर-
खरै त्यहाँ उत्पन्न भएका थिए तिनीहरू त्रायस्त्रिश
देवताहरूमध्ये विशेषरूपले वर्ण तथा यशद्वारा
प्रकाशमान देखिन्थे । भन्ते ! त्यसवाट त्रायस्त्रिश

देवताहरू सन्तुष्ट, प्रमुदित तथा प्रीतिसौमनरया-
नुभवीभई ‘दिव्यकाय बढैछन्, अमुरकाय घट्दै-
छन्’ भनी भन्दथे । अनि शक्रदेवेन्द्रले त्रायस्त्रिश
देवताहरूको प्रसन्नता देखी यी गाथाद्वारा अनु-
मोदन गरे-

- मोदन्ति वत भो देवा, तावतिसा सहिन्दका ।
तथागतं नमस्सन्ता, धम्मस्स च सुधम्मतं ॥
- नवे देवे च पस्सन्ता, वण्णवन्ते यसस्सने ।
सुगतस्मि ब्रह्मचरियं, चरित्वान इधागते ॥
- ते अञ्जे अतिरोचन्ति, वण्णेन यससायुना ।
सावका भूरिमञ्जस्स, विसेसूपगता इधा
- इदं दिस्वान नन्दन्ति, तावतिसा सहिन्दका ।
तथागतं नमस्सन्ता, धम्मस्स च सुधम्मत
ति ॥

अर्थ-

१- तथागत र धर्मको सुधर्मतालाई नम-
स्कार गर्दै इन्द्रसहित त्रायस्त्रिश देवताहरू प्रमुदित
हुन्छन् ।

२- सुगतकहाँ ब्रह्मचर्य पालन गरी यहाँ
आएका वर्ण शान् यशवान् नयाँ देवताहरू देखेर
त्रायस्त्रिश देवताहरू प्रसन्न हुन्दैन् ।

३- “विशेष फल प्राप्तगरेका भूरिप्राज्ञ बुद्ध-
का श्रावकहरू अरुभन्दा विशेषरूपले वर्ण, आयु

तथा यशश्वीले प्रकाशमान् छन् ।

४- यिनै कारणहरू देखेर इन्द्रसहित त्राय-स्त्रिश देवताहरू तथागतमा र धर्मको सुधर्मतामा नन्दित छन् ।

“भन्ते ! यी कारणहरू देखी त्रायस्त्रिश देवताहरू अत्यन्त सन्तुष्ट, प्रमुदित तथा प्रीतिसौ-मनस्यीभई, दिव्यकाय बढैछन् असुरकाय घट्डै-छन् भन्दछन् । ती देवताहरू जुन कामको लागि सुधर्मा सभामा एकत्रितभई भेला भएका हुन्दून्-ती कामहरू चिन्तन गरी, सल्लाह गरी आफूले पनि कुरा गरी, अर्काको पनि कुरा सुनी, सहमत भई आ-आपना आसनमा बसेका हुन्दून् ।”

“ते वुतवाक्या राजानो, पठिग्यानुसासनि ।
विष्पसन्नमना सन्ता, अटुंसु सहिं आसने’ ति ॥”

अर्थ -

“ती राजाहरू, आफ्नो कुरा सुनाई अर्काको पनि कुरा सुनी ग्रहण गरी, प्रसन्नभई शान्तपूर्वक आपना आसनमा बसे ।”

भन्ते ! अनि उत्तरदिशाबाट उदार आलोक देखापर्न थाल्यो, आभा प्रकाश हुन्थाल्यो जुन आभा देवताहरूका दिव्यानुभावभन्दा बढी थिए । त्यसबबत शक्तदेवेन्द्रले त्रायस्त्रिश देवता-हरूलाई आमन्त्रण गरे-

‘हे मारिष ! जुन लक्षण देखिन्छ, जुन उ-दार आलोक तथा आभा देखिन्छ, यसबाट ब्रह्मा प्रादुर्भवि हुने संकेत मिलदछ । ब्रह्मा प्रादुर्भवि हुनुभन्दा अगाडि यस्तो लक्षण देखिन्छ ।’

“यथा निमित्ता दिसन्ति, ब्रह्मा पातुभविस्सति ।
ब्रह्मुनो हेतं निमित्तां, ओभासो विपुलो महा’ति ॥”

अर्थ-

“जुन लक्षण देखिन्दा ब्रह्मा प्रादुर्भवि हुन्दून्-सोही ब्रह्माको यो उदार तथा विपुल आभा हो ।”

“भन्ते ! यसपछि चातुर्महाराजिका देवता-हरू र त्रायस्त्रिश देवताहरू ‘यो आभाको कारण र फल साक्षात्कार गरेर मात्र फर्किनेछौं, भन्दै आपनै आसनमा बसे ।

“भन्ते ! जब ब्रह्मा सनत्कुमार त्रायस्त्रिश देवताहरूको सामुन्ने प्रकट हुन्दून् तब उनी स्थू-लरूप लिएरमात्र प्रकट हुन्दून् किनभने ब्रह्माको जुन प्रकृतिरूप हुन्दूत्यो त्रायस्त्रिश देवताहरूले देख्न सक्दैनन्; उनीहरूको चाक्षुपथले भेट्टाउन सक्दैन । ब्रह्मा सनत्कुमार त्रायस्त्रिश देवताहरूका सामुन्ने प्रकटहुँदा उनको वर्ण तथा यशश्वी अर्ह-को भन्दा उत्कृष्ट हुन्छ । जस्तै सुर्वर्णको रूप मानिसको रूपभन्दा तेजिलो हुन्छ । भन्ते ! ब्रह्मा सनत्कुमार त्रायस्त्रिश देवताहरूको सामुन्ने प्रकटहुँदा उनलाई देवपरिषद्ले अभिवादन वा आसन दिएर निमत्याउँदैन । सबै देवताहरू तूष्णी-भई- ‘जसको आसनमा बस्न चाहन्दून् उसकै आसनमा ब्रह्मा सनत्कुमार बस्नेछन्’ भनी हात-जोडी पलैंटीमारी बसेका हुन्दून् ।

“भन्ते ! जुन देवताको आसनमा ब्रह्मा सनत्कुमार बस्नेछन् ती देवताले बडो ठूलो आनन्द तथा सौमनस्य अनुभव गर्नेन् । जस्तै कुनै धात्रीप राजाले अभिषेक प्राप्तगर्ने वित्तकै ठूलो आनन्द तथा सौमनस्य लाभ गर्नेन् त्यस्तै सौमनस्य लाभ गर्नेन् । अनि भन्ते ! ब्रह्मा सनत्कुमार स्थूल शरीर लिई कुमाररूपले पञ्चशिख त्रायस्त्रिश देवताहरूको अगाडि प्रकटभए । उनी, आकाश-

माथि गई पलैंटीमारी बसे । जस्तै राम्ररी बिच्छाइराखेको आसनमा वा सम्म भएको भूमिमा भगवान् पलैंटीमारी बस्नुहुँच्छ, त्यस्तैगरी ब्रह्मा सनत्कुमार आकाशमा बसे । त्यसपछि उनले त्रायस्त्रिश देवताहरूको प्रसन्नतालाई जानी निम्नगायाद्वारा अनुमोदन गरे-

- मोदन्ति वत भो देवा, तावर्तिसा सहिन्दका ।
तथागतं नमस्सन्ता, धर्मस्स च सुधर्ममतं ॥
- नवे देवे च पस्सन्ता, वर्णवन्ते यसस्सिने ।
सुगतस्मि ब्रह्मवरियं, चरित्वान इवागते ॥
- ते अञ्जे अतिरोचन्ति, वर्णेन यससायुना ।
सावका भूरिपञ्चस्स, विसेसूरगता इध ॥
- इदं दिस्वान नन्दन्ति, तावर्तिसा सहिन्दका ।
तथागतं नमस्सन्ता, धर्मस्स च सुधर्ममतं
ति ॥

अर्थ-

- १- इन्द्रसहित त्रायस्त्रिश देवताहरू तथागतलाई र धर्मको सुधर्मतालाई प्रसन्नतापूर्वक नमस्कार गर्दछन् ।

२- सुगतको शासनमा ब्रह्मचर्य पालन गरी आएका नयाँ देवताहरू देखी त्रायस्त्रिश देवताहरू प्रसन्न छन् ।

३- भूरिप्राज्ञ बुद्धका श्रावक, जसलेविशिष्टफल प्राप्तगरेका छन्, तिनीहरू- अरु देवताहरूभन्दा वर्ण तथा यशश्वीले उत्कृष्ट छन् ।

४- इन्द्रसहित त्रायस्त्रिश देवताहरू यी कारणहरू देखेर तथागतलाई र धर्मको सुधर्मतालाई नमस्कारादै नन्दित हुन्छन् ।

‘भन्ते ! ब्रह्मा सनत्कुमारले यति अर्थ प्रकाश गरे । यस्तो अर्थ प्रकाश गर्ने ब्रह्मा सनत्कुमारको स्वर अष्टाङ्ग सम्पन्न थियो- (१) स्पष्ट, (२) सुबोध्य, (३) मञ्जु, (४) श्रवणीय, (५) विन्दु, (६) अविक्षिप्त, (७) गम्भीर तथा (८) गुञ्जायमान । भन्ते ! जुन परिषद्लाई ब्रह्मा सनत्कुमारले भाषण गर्दैन, उनको स्वर परिषद्बाट बाहिर जाँदैन । भन्ते ! जसको स्वर अष्टाङ्ग सम्पन्न हुन्छ उसको स्वरलाई ब्रह्मस्वर भनिन्छ ।’

-★-

“शास्त्रले था कुनै विद्वान्ले भन्यो भन्दैमा त्यसलाई प्रमाण मान्नु र त्यसलाई समर्थन गर्नु जहरी छैन । आफूलाई निको लागेमा मात्र त्यस कुरालाई समर्थन गरे हुन्छ ।”

- बुद्ध

‘पछुताउ’

- क्षितिज वैद्य
हेटोंडा ।

एक दिन गाउँको शीतल वृक्षमुनि बस्तुभै भगवान् बुद्ध आफना भिक्षु-भिक्षुनीहरू र उपासक-उपासिकाहरूलाई उपदेश दिँदैहुनुहुन्थयो ।

त्यहाँ वातावरण एकदमै शान्त थियो । बुद्ध शास्ताको उपदेश सुनेर चेताहरू आनन्दले विभोर भएका छन् । बुद्धको मीठो अविरल आवाजले त्यहाँ वल्ला घर र पल्ला घरका मानिसहरू साथै नजीकै खेतमा कामगरिहरेका कामदारहरू समेतको ध्यान केन्द्रित गरेका थिए ।

यसरी पवित्र धर्मदेशना शुरू हुँदैथियो । सबैनाई सन्मार्गमा हिँड्ने सल्लाह दिँदैहुनुहुन्थयो ।

१. झूठो नबोत्नु ।

२. चोरी अपराध नगर्नु ।

३. कसैको हिंसा नगर्नु ।

४. कसैलाई गाली बेइजती नगर्नु ।

५. अहले गाली गरे पनि सहेर बस्तु ।

६. सबदो दान-धर्म गर्नु ।

७. दुःख, वेदना, र रोगको लपेटोले जलेर धाइते भएकाहरूको सेवा-सुश्रूषा र उपचार गर्नु ।

८. संसारमा जन्म लिएपछि यो गर्नुहुन्छ, त्यो गर्नुहुन्न भन्ने ज्ञान अवगत गर्न सक्नु नै जीवनको सार्थक हो ।

९. भित्र दिलमा जमिरहेको फोहर-मैला पखा-

लेर, क्लेश, राग लोभ, लालसा र जलन जस्ता धोर शत्रुलाई निभाउन सक्नुपर्दछ । जबसम्म सम्पूर्ण प्राणीमा सद्भावना, सद्विचार एवं प्रेम र करुणा दर्शाउन सक्दैन, तबसम्म जीवनमा कदापि सुख र शान्ति पाउँदैन ।

१०. मनको चन्चलता र अस्थिरता नै हुँख र अशान्तिका प्रमुख कारण हुन् ।

ठीक त्यसै समयमा चलतापुर्जा देखिने एक जना व्यक्ति आएर अगाडि टक्क अड्यो । उनको अनुहार रातो-पीरो र रिसाएको देखिन्थयो । त्यसरी उभिरहेको देखेर भगवान्ले सोधनुभयो-प्रकिन उभिरहनुभएको बाबु ? बस्नोस् न । बस्नुहुँदैन र ?”

“मलाई यस्तै ठीक छ । तिमीले बस भन्दै-मा बस्ने र उठ भन्दैमा उठ्ने म त्यस्तो नीच मान्छे होइन बुझ्या हो ?” त्यो मान्छेले अलि ठूलो स्वरले जवाफ दियो ।

बाबु ! “तपाइँको भनाइ के हो ? मैले बुझ्न सकिन” भगवान्ले नम्र भएर फेरि सोधनुभयो ।

त्यो व्यक्ति अलि तातिँदै गर्जियो- “तिमी भाँड हौ, बेरोजगार एवं मगन्ते हौ । के तिमीले काम पाएनौ ? जब यतिका मानिस भेला

गराएर सबैको अमूल्य समय बर्वादि गदैँछौ । तिमीले पो काम गरेर खानुपर्दैन । बेरोजगार भएर, चाहिने न चाहिने भाषण छोडेर शहर, गाउँ डुलेर मागिखान पाउँछौ । आफू त जे भयो भयो । अरुहरूलाई पनि आफू जस्तै गफाडे, आवारा र मगन्ते किन बनाउन खोज्छौ ? तिम्रो उपदेश भन्ने गफ सुनेर पेट त भदैन क्यारे !”

भगवान् शास्तालाई, यत्रो गाली बेइजजती भयो अपमान गरेको देखा सबै आश्चर्य चकित भएर उनीहरूलाई रिस पनि नउठेको होइन तर के गर्न सकदथे । भगवान्‌ले कसैलाई उनको विरुद्ध केही गर्ने अनुमति दिनुभएन, न त आफूले विरुद्ध गर्नुभयो । भगवान् शान्त भै हाँसेर बुनिरहेको देखा उनको रिस कृत बढ्यो र आगो हुँदै बडबडाउन थाल्यो— “नकचरो ! लाज पनि लाग्दैन । हाँसेर लाज पचाउन खोज्या त होइन? तुरुत गैहाल अन्यथा म निको मान्नेवाला छैन” भन्दै त्यहाँबाट प्रस्थान गरे ।

अधिसम्म कति शान्त र रमणीय रंगले छाएको थियो त्यहाँ ती सम्पूर्ण रंग भएर एकछिन शून्यताले छायो । यतिकैमा उपदेश सुनिरहेकामध्ये एक जना सज्जनले भगवान्‌लाई गाली धम्की दिएर गएको सहनै सकेन रहेछ । असह्य भएर जुरुक्क उठी उनले भगवान्‌लाई बिन्ती गयो— “भगवान् ! तपाईँ” जस्तो महान् सम्यक् सम्बुद्ध तथागतलाई गाली गर्ने त्यो को होला ? त्यो जरूर अज्ञानी र पागल हुनुपर्दैछ । भगवान्‌बाट मलाई आज्ञाभएको भए त्यसलाई कुटेर घूलोमा परिणत गराइदिन्यो ।” ती सज्जनको बदलाको मनसाय बुझेर भगवान्‌ले आज्ञा भयो—

“ई”टाको जवाफ पत्थरले दिनु उचित छैन । त्यस्तो गनले फलामको ढण्डीले फेरि हिर्काउन कति बेर ? यस्तो हुँदाहुँदै पछि कुगडाको बीउ बढ्दै गई अनन्त हुन्छ कति खेर ? धैंटोमा पानीले भरिएपछि आफसे आफ पोखिन्छ । त्यस्तै उनको शरीर पनि रिसले भरिएको थियो । रिस पोखन ठाउँ पाएन र मकहाँ आएर सबै रिस पोखेर सिध्याए । यसरी खन्याउने काम पूरा भैसकेपछि बडो आनन्द र ठण्डा अनुभव गर्दै आफ्नो बाटो लागे ।”

एकछिन चूगलाग्नु भै भगवान्‌ले पुनः आज्ञा भयो— “भिक्षुहरू हो ! अनायास आएको हुरी बतासलाई कसैले रोकदैमा रोकिन्न । र जुन बेलासम्म आउनु पर्ने हो आएर शान्त हुन्छ । त्यस्तै रिसले विवेक र होश हराएको बेला सम्झाएर सम्झिँदैन, उल्टो रिस बल्केर त्यसले भयावह रूप लिन्छ । कुकुरको मलमा हुँगाले हिर्काइमा आफूलाई नै छिटा पर्दछ । भगवान्‌को दिव्य अर्तिलाई त्यहाँ उपस्थितवर्ग सबैले भित्र मनमनै तारीक गरे ।

त्यसको भोलिपल्ट भगवान् शास्ता विहारमा धर्मदेशना गरिरहनुभएको थियो । त्यसै बेना हिजो भगवान्‌लाई गाली गर्ने व्यक्ति थरथर काँप्दै भगवान्‌को सुवर्ण पाउमा दण्डवत् गर्दै भन्न शुरू गरे— “भगवन् ! मलाई क्षमा गर्नुहे स । म क्षमा प्रार्थी छुं । मेरो दिव्यक्षुको ढोका खुल्यो । मैले आफ्नो गल्ती भेटाएँ । मैले रिसको जोशमा आएर तपाईँलाई मनपरि गाली गरी बेइज्जत गरें र न चाहिँदो आरोप लगाएँ, क्षमा पाऊँ ।” “भगवन् ! जुनसुकै सजाएँ पाउनमा योग्य छुं म । म महापापी हुँ । म

ठूलो अपराधी हुँ ” भन्दै खूब रुन थाले ।

त्यो मान्छे त्यसरी विलौना गर्दै रोएको
देखेर भगवान्‌लाई दया लाग्यो । भगवान्‌को
आँखा रसाएर आयो । उनको कुममा समाएर
उठाउँदै भन्तुभयो— “बाबु ! भैंगो, अब धेरै
विलौना गरी नरोऊ । तिमीलाई माफी दिएँ ।

तिम्रो प्रायश्चित सदर भैंसबयो । तिमीले आफ्नो
गती स्वीकार गरी क्षमा माग्यौ त्यही नै तिम्रो
लागि सजाएँ हो । अन्तमा भगवान्‌ले उनलाई
प्रव्रजित गराएर बुढ़ धर्म संघमा सदस्य बनाइ-
दिनुभयो ।

कर्मदाता बुद्ध

— अनगारिका माधवी

बुद्ध तिमी महान् ध्यक्ति ही,
विश्वमा शान्तिको ज्योति दिने ,
दुःखका पोका बोकी बोकी ।
शान्तिलाई निम्त्याउने ॥ १ ॥

जाति भेद केही नराखी
समान दृष्टि युन्याउने ,
मानव कल्याणको बाटो देखाउने
बहुजन हितको धर्म फिँजाउने ॥ २ ॥

मायादेवीको सुकीर्ति राखेर
कपिलवस्तुको ज्योति बतेर,
अन्धकार संसारमा
प्रकाश भएर उयोति दिएर ॥ ४ ॥

वैशाखपूर्णिमाको महत्व बढाई
पिपलबोटको अस्तित्व देखाई,
आफ्नो सुकीर्ति देखाएर
चार तीर्थ धामको महत्व बढाई ॥ ३ ॥

विश्व-मानवको हितकर बनी
देव, मनुष्य प्राणीहरूका कर्मदाता
तथागत बुढ़ धन्य हो तिमी ।
विश्वमा अद्वितीय छो तिमी ॥ ५ ॥

ऋद्धि १० प्रकारका छन् —

१. अधिस्वन
२. विकुब्बन
३. मनोमय
४. ज्ञानमय
५. समाधिमय
६. आर्य
७. कर्मविपाकज
८. पुण्यमय
९. विद्यामय
१०. प्रयोग-प्रत्यय ।

‘प्रज्ञापारमिताको बलाधान प्राप्त बौद्धिसत्त्व’

— महेन्द्ररत्न वज्राचार्य
मन्त्रसिद्धि महाविहार, काठमाडौं

यहाँ प्रज्ञापारमिताको बलाधान प्राप्त बौद्धिसत्त्वकी विषयमा हाम्रो नेपाली बौद्ध परम्परामा गुर्जुहरूले पूजा पाठ गर्दै आइरहेको प्रसिद्ध तब— धर्मपर्याय सूत्र ग्रन्थ मध्येको एक प्रमुख सूत्र आर्यअष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमितासूत्रको अविनिवर्तनीयाकारलिङ्ग निमित्त परिवर्तनामको १७ (सदौं) परिवर्तको बीचको एक अंशको प्राचीन मूल सहित नेपालीमा भाषान्तर गर्ने केही प्रयास गरेको छु । यस अंशको स्वर्गीय पण्डित जोगमुनि वज्राचार्यद्वारा नेपालभाषामा प्रकाशित भाषाको पृष्ठ सं. ३६६-७ मा भएको छ र यहाँ प्रस्तुत सूल अंश सात्त्वमाषा (बौद्धसंस्कृत) को मिथिलाविद्यापीठ दरभङ्गावाट प्रकाशित बौद्धसंस्कृत ग्रन्थमाला ४ को पृष्ठ सं. १६६ को हो । यहाँ यो एउटा कुरो भन्नु पर्ने आवश्यक ठान्दछु कि बुद्धवचन (सद्बैषको व्याकरण, धर्मको ज्योति, समाजको ज्योति, राष्ट्रको ज्योति सकल मानवको ज्योति, समस्त संसारको ज्योति इत्यप) को रूपमा बुद्धशासन आजको थेरवाद (श्रावकयान) को धर्मग्रन्थ त्रिपिटकको रूपमा सूत्र सूत्रान्तहरूको अथाख्यान भएको छ भने महायान र बौद्धिसत्त्व(बुद्धयान) को सूत्रग्रन्थ (बौद्धिसत्त्वपिटक) को रूपमा सूत्र सूत्रान्तहरूको व्याख्यान हामी पाउँछौं । ती सबैको लागि हितकारक छ, कल्याणकारक छ, सम्पूर्ण मानव

समाजको लागि दुलंभ अमृतको मध्दार सावित छात्रको छ । यही महाकाण्डिक भगवान् तथागतद्वारा बनवारल रूपमा आपनो जीवनको अन्तिम समयसम्म बर्द्धात् (४५+३५=८०) वर्ष सम्मको भगीरथ प्रयास स्वरूप ‘धर्मचक्र प्रवर्तन’ द्वारा समस्त मानवसमाजको, देव मनुष्य सहित समस्त प्राणीमात्राको समस्त मूलसङ्कलनकी समर्दत लोकको दुःखमूलक समस्या समाधारार्थ बन्दूरूपी ‘धर्मचक्र’ को वृष्टिधारा बढाइदिनुप्राप्तको विकालिक (भूत-मविध-वर्तमान) को यो पृष्ठो, यो भूमण्डल, यो वसुन्धरा, यो उर्वर माटोको उपर हो । यहाँ प्रस्तुत, अंश भगवान् तथागतके आप्तो बरणाविहारीमा अग्रणीय श्रावक सुभूति स्वेच्छिलाई दिनुप्राप्तको छ । यथा— (भगवान् भन्नु हुँछ) ।

केरि अर्को हे सुभूते ! अविनिवर्तीय बौद्धिसत्त्व महासत्त्वले लोक व्यवहारमा आपनो नाम राख्न, जाहो कीर्ति शब्द सुन्न प्रशंसा गराउन लगाउँदैन । जाहनो नाम राख्न, आफूलाई सबैले मानून भन्ने रहक लगाउँदैन । त्यो चञ्चवत नभएको चित्तको हुँछ, सबै सत्त्वप्राणी हरूको हितगर्ह भन्ने चित्तको हुँछ । त्यो जहाँ गएपनि अर्थात् अगाडि गएपनि फक्तैर आएपनि भ्रान्ति नभएको चित्तले जाँच्छ, भ्रान्ति नभएको चित्तले नै फक्तैर आउँछ । स्मृतिमान् भएर होश राखेर नै जाँच्छ

स्मृतिमान् भएर होश राखेर नै फक्केर आउँछ । यदि त्यो गृहस्थधर्म घरमै बसे पनि त्यो कामभोगमा त्यति धेरै मन लगाउँदैन । दुःखसंज्ञाले कामभोग गर्छ, व्यसित संज्ञाले कामभोग गर्छ । जस्तो कि हे सुभूते ! निश्चय पनि चोर डाँकाहरू मएको कान्तार दुग्धिनको बीचमा पुगेको पुरेषले खाने पिउने गर्दा त्राससंज्ञा गरेर नै आहार गर्छ । मैले धेरै बाटो जानु छ, वहिले गन्तव्यस्थान मा पुग्ने हो भन्दै दुःखसंज्ञा गरी, वहिले म यो चोर ड का आउने जङ्गलबाट पार पाउन सकू भन्ने प्रकारको संज्ञा गरेर चित्त अतिथर गरी भनमा त्रास राखी आहार गर्छ । यस्तै प्रकारले हे सुभूते ! अविनिवर्तनीय बोधिसत्त्व महासत्त्वहरूले घरगृहस्थमा बसेर जुन कामभोग गर्दछन्, त्यो लोभ नभएको तृष्णा नमएको चित्त नमएको स्वभाव गरेर (मनुष्यको स्मृति अविस्मृत गरी होश राखेर) काम भोग गरिन्छ । यसरी गृहस्थ धर्ममा बस्नेहरूले प्रियरूप सिद्धिएर जाने रूप मनेर पाँच कामगुण (पञ्चसत्त्व) प्रयोजन न भएकोमा गनिन्छ । अरुलाई दुःख पीर मर्का हुने कार्यगाट जीविका

मूलः— पुनरपरं सुभूते अविनिवर्तनीयो बोधिसत्त्वो महासत्त्वो न नामगुरुको भवति न कीर्तिशब्दः इलोकगुरुको भवति, न नाम्नि सज्जते । सोऽवक्षुभितचित्तो भवति, सर्वसत्त्वेषु हितचित्तश्च भवति । सोऽभिकामन् वा प्रतिकामन् वा अग्रान्तचित्तोऽभिकामति अग्रान्तचितः प्रतिकामति । स्मृतिमनेवाभिकामति, स्मृतिमनेव प्रतिकामति । साचेत् सोऽपारमध्यावसति, नास्य मगत्यधिमात्रकामेषु कामाभिष्वज्ञे वा अभिप्रायो वा स निवित्संज्ञेव कामान् परिभुद्भवते । स उत्तरस्तसंज्ञेव कामान् परिभुद्भवते । तद्यथापि सुभूते चौरकान्तारमध्यगतः पुरुषः आहारकृत्यं कुर्वन्नुवस्तसंज्ञे वाहारं कुर्याति, गमनसंज्ञे वाहारं कुर्यात्, कदा तु खलु नाम अभिमितश्चौरकान्तारादतिकान्तो भविष्यामीत्येवं सज्जी अविस्वर्यमाहारमाहरति । एवमेव सुभूते अविनिवर्तनीया बोधिसत्त्वा महासत्त्वा अगारमध्यावसन्तो यान् यानेव कामान् परिभुद्भवते, तांस्तानर्थिका एव अगुद्वा एव

गर्ने कल्पना गर्दैन । अरुलाई हित हुने धर्मबाट नै जीविका गर्ने गर्दछ, अधर्मबाट जीविका गर्ने कल्पना गर्दैन । मर्ने पर्ने भए पनि अरुलाई हानि सनै नोकसान गर्ने र अरुलाई सिद्धयाउने काम गर्दैन, यो के कारण भने यसरी निश्चय पनि यी सत्पुरुषहरूले, महापुरुषहरूले ठूँडा पुरुषहरूले, पुरुषप्रवरहरूले, पुरुषशोभाहरूले, पुरुषकृषभहरूले, पुरुषउदारहरूले, पुरुषनीरीहरूले, पुरुषपुंगवहरूले, पुरुषपूर्यहरूले, पुरुषवारवहन गर्नेहरूले पुरुषपद्यहरूले, पुरुषपुण्डरीकह ले, पुरुषआजानेयहरूले पुरुषतामहरूले, पुरुषविहरूले, पुरुषतार्थीहरूले सबै सत्प्राणीहरूलाई ठूँडो सुखमा राखिदिउ भनेर भनमा राखिरहन्छन् । यसप्राणार तिक्रा पाइ हे सुभूते ! प्रजापारमिताको बलाधानप्राप्त बोधिसत्त्व महासत्त्वहरू गृहस्थमा रहन्छन् । हे सुभूते ! यस्तो प्रकारले यस्तो निश्चितले यस्तो चिन्हले संयुक्त हुने बोधिसत्त्व महासत्त्वहरू अविनिवर्तनीयहरू अनुत्तर सम्भक्षम्बोधिलाभबाट च्युत नहुने भनेर बुझनुपर्दछ । -○-

असंक्ता एव कामान् परिभुद्भवते । अनश्चिका एव च ते भवन्ति प्रियलूपसातरूपैः पञ्चमिः कामयुग्मः । तेऽपारमध्यावसन्तो न समविषमेण जीविकां कल्पयन्ति । धर्मेण जीविका करन्तन्ति, नात्रवैगापि । मणमुगाच्छन्ति न त्वेव परेषामपमर्दं कुर्वन्ति । तत्कस्य हेतोः ? तथा हितैः सत्पुरुषैः पुरुषापैः पुरुषवरैः पुरुषशोभनैः पुरुषवर्षमैः पुरुषोदारैः पुरुषशोर्यैः पुरुषपूंगवैः पुरुषपूर्वैः पुरुषपद्मैः पुरुषपुण्डरीकैः पुरुषाजातयैः पुरुषनार्गैः पुरुषसिंहैः पुरुषदम्भमारथिमिः सर्वसत्त्वः परमसुखं नियोजयितव्याः । एवं हि सुभूते अगारमध्यावसति बोधिसत्त्वा महासत्त्वा यथापि नाम प्रजापारमिता बलाधानप्राप्तवात् । एभिरथि सुभूते ! आगारेरेभिलङ्घेरेभिनिभित्तैः समन्वागता बोधिसत्त्वा महासत्त्वा अभिनिवर्तनीयाः सम्भक्षम्बोधेर्धा रघितव्याः ।

भद्रन्त आनन्द कौशलत्यायन

— रत्नसुन्दर शाक्य

[दिवंगत भद्रन्त आनन्द कौशलत्यायन]

भारतमा बौद्धजगत्का महान् विभूतिहरूमध्ये
मद्रन्त आनन्द कौशलत्यायन पनि एक हुनुहुन्छ । हिन्दी-
भाषामा जातककथाहरू वहाँकै देन हो ।

वहाँको जन्म ५ जनवरी १९०५ मा अम्बाला (हरि-
याणा प्रदेश) नजिकै एउटा गाउँमा भएको थियो ।
वहाँको बाल्यकालको नाम “हरिनामदास” थियो ।
वहाँले आफ्नो प्रारम्भिक शिक्षाका साथै मैट्रिक्सम्म-
को शिक्षा अम्बालामै सिधत “हिन्दू मोहम्मडन हाई-
स्कूल” मा प्राप्त गर्नुभएको थियो ।

सन् १९१८ मा वहाँका पिताको मृत्युरुचि हरिना-
मदासले आफ्नो अध्ययन जाहेरी राख्न अयक परिश्रम
गर्नुपरेको थियो ।

वहाँले मैट्रिक पास गरिसकेपछि “लाहोर” को
“नेशनल कलेज” बाट वहाँ प्रेजुएट बन्नुभयो । स्मरणीय
छ, वहाँले आफ्नो कलेज-जीवनमा पनि अर्थव्यवस्था-
को निमित्त छात्रवृत्ति टचुशनदेखि लिएर लाहोरको
सडक-सडकमा गई कराई उद्दै अब्बवार बेचो कामसम्म
पनि गर्नुपरेको थियो ।

यस्त समयमा सन् १९२१ तिर महात्मा गान्धीको
असहयोग आन्दोलन शुल्भ भयो । तस असहयोग आन्दो-
लनमा गाउँ-गाउँमा एक व्याख्यान दिनबाट पनि
वचित भई वहाँले पाँच वर्षसम्म विताउनुभएको थियो ।

कलेजमा, वहाँका सहपाठीहरूमा सरदार भगतसिंह,
यज्ञपाल जस्ता कान्तिकारी एवं उग्रविचारकहरू पनि
थिए । अध्यापकहरूमा सुप्रसिद्ध इतिहासकार जयचन्द्र
विद्यालंकार पनि थिए ।

कलेजजीवनमा वहाँको शरीर धेरै ने दुख्लो र पातलो
हुनुका साथै अस्वस्थ हुनाका कारणले वहाँले आफ्नो
लागि अर्क बाटो लिनुभयो जसमा वहाँको पिताको साधु
स्वभावले पनि धेरै प्रभाव पारेको थियो ।

हरिनामदासका पिता “हिन्दू मोहम्मडन हाई-
स्कूल” कै एक साधारण (सामाजिक वेतने पाउने) मास्टर
थिए । तर थिए एक धर्मनिरपेक्ष व्यक्ति किनकि वहाँ
सिविहरूको गुरुद्वारमा गुरुग्रन्थ साहेबको कथा
सुनाउन जान्थे त हिन्दूहरूको सत्संगमा पनि धर्मो-
पदेश दिन्थे । केरि मुमलमानहरू पनि उत्तलाई लिएर
मौलिकताको जान्थे ।

आफ्नो पिताको बारेमा भद्रन्त आनन्द कौशलत्यायन-

ले 'थे दिन और थे दिन' लेखमा भन्नुहुँछ - कहावत है कि बेटेपर माताका संस्कार अधिक पडता है लेकिन मुझे तो लगता है कि मैं जो कुछ हूँ उसमे मेरे पूज्य पिताजीका ही अंश अधिक है ।

त्यसबेला भारतमा स्वामी सत्यदेव नामक एक परिव्राजक थिए । स्वामीजी कांग्रेस पक्षका उम्र विचारक थिए । सन् १९२६ मा स्वामी सत्यदेव परिव्राजकका साथ हरिनामदास पनि विहार प्रान्तको छपरामा व्याख्यानको निप्ति गएको थियो ।

त्यसबेलासम्ममा हरिनामदास सत्यमत्ते भई ब्रह्मचारी विश्वनाथ भइसकेको थियो । छपरामा स्वामीजीको व्याख्यानको समयमा भद्रत आनन्द कौशल्यायन हुने ब्रह्मचारी विश्वनाथले राहुल साँकृत्यायन हुने रामोदर साधुलाई दीशोपल्ट भेट्ने मौका पाएको थियो ।

बहाँहरूको पहिलो मिलन 'भेरठ'मा जनवरी १९२६ मा भएको थियो । त्यस पहिलो मिलनको स्मरण स्वरूप राहुल साँकृत्यायन भन्नुहुँछ - "उस समय क्या पता था कि नीराव संयोगसे भेरठ में हुई वह मुलाकात आजीवनके सम्बन्धमे परिणत हो जायगी" ।

साधु रामोदरदासलाई, कुशीनगरब्राट १८ माइल पूर्वस्थित राजापुरका एक महन्तले आफूलाई एक जनायोग्य उत्तराधिकारीको आवश्यकता भएको कारणले कहींबाट ल्याइदिन अनुरोध गरिराखेको छ । यस कुरामा रामोदरदासले ब्रह्मचारी विश्वनाथलाई लिएर रामोदरदास राजापुर जानुमयो र महन्तलाई बुझाइ-दिनुमयो ।

तर पठन पाठनको केही बन्दोबस्त नहुनुको साथै साँस्कृतिक आध्यात्मिक उच्चति हुने केही साधन नभए-को ठाउँमा विद्याप्रेमी ब्रह्मचारी विश्वनाथलाई दिन

काट्न ने मुश्किल भयो । अतः वहाँ राजापुरमा मुश्किलले तीन महिनामात्र रहे । तीन महिना पश्चात एक दिन एक व्याख्यानको सिलसिलामा रामोदरदास त्यहाँ आउनुमयो । ब्रह्मचारी विश्वनाथले त्यस बेला आफूलाई असन्तोष भएको कुरा बताए ।

६ फरवरी १९२७ का दिन बहाँहरू दुबैजना महन्तकै हातीमाथि सवार भई बुझनिवारण स्थान कुशीनगरको दर्शन गर्ने जानुमयो । कुशीनगरको शान्त बातावरण, परिनिवारण मूर्ति एवं प्राचीन अवशेष हेरिसकेपछि ब्रह्मचारी विश्वनाथको हृदयमा बुद्ध र बुद्धको धर्मप्रति विशेष अभिरुचि (जिज्ञासा) उत्पन्न भयो । रामोदरदासको त यस्तो स्थिति पहिले ने भइसकेको थियो किनकि बहाँको यो दोशो कुशीनगरकी यात्रा थियो - विश्वनाथको पहिलो ।

२ मार्च १९२७ का दिन ब्रह्मचारी विश्वनाथलाई लिएर रामोदर साधु एकमा जानुमयो र त्यहीं साधु बन्ने सत्त्वाह दिनुमयो । सत्त्वाह अनुसार ब्रह्मचारी विश्वनाथले कपडाको रंग बदलेर एउटा कमण्डलु पनि लिए । यसरी ब्रह्मचारी विश्वनाथ साधु विश्वनाथदास बन्नुमयो ।

त्यस बेलासम्ममा घुमकडको आचार्य त होइन अध्यापक भन्ने लायक भइसकेका रामोदर साधुले बौद्ध तीर्थयज्ञहरू र इतिहासका प्रमुख स्थानहरूको एउटा तालिका बनाइदिई भारत भ्रमण गर्ने आदेश साधु विश्वनाथदासलाई दिनुमयो ।

साधु विश्वनाथदासले पनि यात्रा शुभारम्भ गर्नु-मयो । बोत्रागा, नालन्दा, राजगृह, वैशाली, कुशीनगर, लुम्बिनी, जेतवन, कौशाम्बी, संकाश्य, मथुरा ग्वालियर, साँची, अजन्ता इलोरा, पूना र बैंगलोर आदि

ठाउँमा घुमफिर गर्दै वहाँ मद्रास पुगुभयो ।

त्यसबेनासम्ममा संस्कृत माषामा आफ्नो योग्यता भएको कारणले रामोदर साधु श्रीलंकाको 'विद्यालंकार परिवेग' मा संस्कृतका प्रोफेसर बन्न पुगिसकेका थिए । वहाँले नै मद्रासमा पुगिसकेका साधु विश्वनाथदासलाई पालिमाषा तथा बौद्धधर्म अध्ययनार्थ श्रीलंकामा नित्याए जस अनुस र विश्वनाथदास ५ जनवरी १९२८ का दिन श्रीलंकामा पुग्नुभयो ।

भारतका यी दुई बुद्धधर्मका स्तम्भहरू श्रीलंकाका "विद्यालंकार परिवेग" मा करीब-करीब एक वर्ष एक साथ रहनुभयो । वहाँहरू दिनको एकचोटि बेलु-कातिर घण्टा ढेर घण्टा चुन्ने गर्दथे । त्यसबेना वहाँ-हरूको मन र बाणी सदा मानसिक समस्या हल गर्ने तरफ लाग्दथे जस्तो ईश्वर सम्बन्धी आत्मा सम्बन्धी आदि ।

वहाँहरू श्रीलंकामा एक साथ रहनुभएको बेलामै वर्तमान युगका एक अन्य विभूतिलाई पहिलोपल्ट दर्शन गर्ने गएका थिए - वहाँ हुनुहुन्छ - "महाबोधिसमा" का संस्थापक तथा भारतमा बुद्धधर्मका पुनरुद्धारक अनगारिक धर्मपाल ।

जुन दिन वहाँहरू अनगारिक धर्मपालको दर्शन गर्ने गएका थिए त्यसको ठीक एक दिनपछि हरिनाम-दासको (विश्वनाथदास) प्रवृज्याग्रहण गर्ने निधो भइ-सकेको थियो ।

यसपकार रामोदर बाबा श्री लक्ष्मा रहनुभएको बेलापा नै विश्वनाथ दास १० फरवरी १९२८ का दिन

विद्यालंकार परिवेगका प्रिसिल लु धम्मानन्दको हातबाट श्रामणेर दीक्षा लिनुभएको थियो । उपसम्पदा वहाँको एक वर्षपछि भयो ।

बुद्धधर्मको नियमानुस र प्रवृत्तित व्यक्तिको नाम पनि बदल्नु पने आवश्यक हुनाले वहाँले नाम पनि रोजि-रालुभएको थियो - "आनन्द" तर पनि वहाँले उपेक्षा-भावले गुरुवरले जुन नाम राख्नुहुनेछ, त्यही स्वीकार्ने पक्षमा रहेका थिए । वहाँको साथै रामोदर साधुलाई पनि आश्चर्य लाग्यो कि गुरुवर वहाँको नाम "ग्रानन्द" नै राख्न चाह्ये ।

तर श्रीलंकामा एक नामका धेरै भिक्षुहरू हुने हुनाले नामको साथै आफ्नो गाउँको परि नाम राख्ने चलन रहेछ । जस्तो लुण्पोकुणे गाउँमा जन्मनुभएको कारणले गुरुवरको नाम लुण्पोकुणे धम्मानन्द हुन गयो ।

तर भारतमा जन्मनुभएका विश्वनाथजीको गाउँ-को नाम श्रीलंकामा केही अर्थ नहुने हुनाले रामोदर-दासको सल्लाह अनुसार वहाँले गाउँको नामको सट्टा गोद्रको रूपमा बेशल गोत्र बताई कोशलानन्द हुनुभयो । भारतमा त्यसबेलासम्म दयानन्द, रामानन्द, श्रद्धानन्द आदि नन्दहरू हाउसफूल मझसकेका हुनाले होला वहाँ-लाई कोशलानन्द चित्त बुझेन ।

कोशलानन्दको सट्टा वहाँले कात्यायन, मौद्गल्यायनको ढगबाट कौसल्यायन गर्नुभयो । नामको अगाडि आदर सूचक शब्दको रूपमा वहाँले "मदन्त" राख्नुभयो ।

यसरी वहाँको नाम यति लामो हुन गयो - भदन्त आनन्द कौशल्यायन । -○-

अनुरोध

प्रधान सम्पादकको नाममा गरिने कुनै पनि पत्रव्यवहारमा पत्रिकाको नाम उल्लेख हुनु आवश्यक छ । दुइवटा पत्रिकाको लागि लेख वा समाचार वा रचना पठाउनेले छुटाछुटू खाम्सा अलग अलग प्रति नै पठाउनुहुन अनुरोध छ ।

-प्रधान संपादक

आर्यनामसंगीति

— लोकबहादुर शाक्य

सिद्धार्थ बुद्ध हुनुभएपछि सर्वप्रथम मृगदावनमा चतुरार्यसत्यको धर्मचक्रप्रवर्तन गर्नुभयो । गाउँ नगर भ्रमण गरी ६ वर्षसम्म धर्म-देशना गर्नुभएको बखत प्रकाण्ड विद्वान् भिक्षुहरू तथा कैयौं बोधिसत्त्वहरू तयार भएपछि गृद्धकूट पर्वतमा यी परिगव्र कल्याणमित्रहरूका समक्ष बुद्धले महाकहणा (बोधिचित्त) महाशून्यता (प्रजापारमिता) को उच्च बौद्धदर्शनको धर्मचक्रप्रवर्तन गर्नुभएको थियो । त्यसपछि धान्यकटक श्री पर्वतमा वज्रभाणि बोधिसत्त्वले अध्येषणा गर्नुभएपछि महामण्डलको अभिषेक दिई बुद्धत्व प्राप्त हुने उत्तम अनुत्तर वज्रयानको धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभएको थियो । त्यसमध्ये पनि सार जति छानेर अविष्ठान गरिराखेको आर्यमन्त्रजुश्रीपरमार्थनामसंगीति अमूल्य देशना भएको पाइन्छ ।

बौद्ध उच्च दर्शन जोगाइराख्ने नेपालका ऐतिहासिक महाविहारहरू र टोलहरूमा तथा तिब्बतका ख्यातिप्राप्त गुम्बाहरूमा पनि आर्यनामसंगीति पाठ गर्ने प्रचलन अद्यापि चालु भै राखेको हुनाले बुद्धधर्म जीवित अवस्थामा नै छ भन्ने तथ्य दर्शाउँदछ । यही उच्च दर्शन-युक्त आर्यनामसंगीतिको सप्ताहव्यापी पाठ गर्ने साथै यसको अर्थ समेत बोध गराई प्रचारमा ल्याउने महान् उद्देश्यले ललितपुर बौद्धसमाज

सुशार समिति अन्तर्गतको बुद्धधर्म संस्कृति अध्ययन तथा अनुसंधान उग-समिति, सप्ताहनिश्च आर्यनामसंगीतिपाठ ग्रासाखलाद्वारा पुलचोकको डाँडागिरी स्थित अप्नेश्वर महाविहारमा २०४४ भाद्र १ गते देखि ८ गतेतक सप्ताहनिश्च आर्यनामसंगीतिपाठ समारोहको आयोजना गरिएको थियो । त्यसैको शुभारम्भ कार्यक्रममा ०४४।४।३१ का दिन पंडित श्री दिव्यवज्र वज्राचार्यले दिनुभएको प्रवचनको आधारमायो लेख तयार गरिएको छ ।

सर्वप्रथम जगत्हितको लागि बुद्ध हुन् सकूँ, अरुको पुण्य कर्ममा द्वेष नराखी प्रसन्नचित्तले धन्यवाद अर्पण गर्ने, आफूसँग रहेको कुवानि सुधार्ने लक्ष्यले पापदेशना गरेर पुनः पाप नगर्ने प्रण गर्ने गरी शीलप्रार्थना भयो । व्यक्तिगत पुण्यभोग गरेपछि सकिने हुन्छ तर जगत् कल्याणको अभिप्रायले गरेको पुण्य अक्षयकोष जस्तै कहिल्ये नसकिने भन्ने देशना अतिस्मरणीय छ । यस गम्भीर दर्शनको खास सिद्धान्त धानलाई भुटेर पुनः अड्कुर नपलाउने अनुरूप क्लेश शुद्ध गरेर मायाजालाभिसंबोधिज्ञानद्वारा राग-द्वेष मोहबाट सदाको लागि पार गर्ने तथ्य उल्लेखनीय छ । यो दुखमय विश्वमा आकुल व्याकुल भैराखेका मानवलाई देशना गरेर

आदि मध्य अन्त तीनै कालमा कल्याण हुने गरी मनोभावना परिवर्तन गर्ने महत्वपूर्ण मार्ग हुन आएको छ ।

बौद्धदर्शन अध्ययन गर्दा अनित्य दुख अनात्मवादको मौलिक सिद्धान्त अगाडि आउँछ । अनित्यको तात्पर्य बोध गर्ने निकै गहिराईमा पुग्नु अनिवार्य छ । ध्यानभावनाद्वारा अभ्यास गरेर विषयना ज्ञान हासिल गर्ने अनुरूप यहाँ पनि गम्भीररूपमा आफ्नै उपयोगले विशेष दृष्टि दिई चिन्तन मनन गर्नुपर्दछ जसबाट यावत् पदार्थ जीव प्रतिक्षण बदलिरहेको अनित्य ज्ञान बोध गर्ने समर्थ हुन्छ । उदाहरणको निम्नि घूबाट बलिरहेको बत्तीलाई अध्ययन गरेमा पहिलो दिन बलेको घूब अर्को दिन सोही घूब नभै भिन्दै हुन्छ । अणु समानको तरङ्गबाट बत्ती बल्ने हुँदा एकै देखिएतापनि वास्तवमा उही नभै छिनछिनमै फरक फरक घूबाट बत्ती बल्ने अनुरूप कुनै पनि जीव पदार्थ नित्य छैन, धर्म पनि बत्तीबल्ने अनुरूप बलिराखेको हुन्छ । जीवकै कुरा लिएमा आमाको गर्भमा जन्मेदेखि देहावसानतक उही जीव होइन प्रतिक्षण अर्कै हुन्छ । साधारणरूपले सो देखिने नभएतापनि अनित्य भावना जाग्रत भएपछि अनित्य साक्षात्कार हुन्छ । इन्द्रजालद्वारा अनेक चमत्कारी प्रदर्शन गर्दा सो वास्तवमा होइन एकै छिनको लागि मात्र उत्पन्न गरिएको भन्ने कुरा जानकारी भए अनुरूप यावत् पदार्थ जीव पनि जादुमात्र हो भन्ने कुरा बोध भएपछि निमित्त ग्रहण नगर्ने हुन्छ । अनि सानो ठूलो रात्रो नरात्रो मन परेको नपरेको आदि संज्ञा-स्कन्ध नगर्ने भै अनिमित्त विमोक्ष ज्ञान हासिल हुन्छ ।

उच्च दर्शन एकाग्रभै चित्त लगाई सुन्नु-पर्दछ । यहाँ यो कुरा पनि अति उल्लेखनीय छ कि सुनेर मात्र पर्याप्त छैन सुनेको कुरा राग्ररी बुझन सक्नुपरेको छ र बुझनमा मात्र सीमित नराखी सो अनुरूप चर्याद्वारा व्यवहारमा परिचालन गर्न सकेमात्र सिद्ध हुन्छ । राग द्वेष आदि ६ कुलमा विभाजन भैराखेको छ । प्रत्येक कुलको स्वभाव मिल्दोजुल्दो हुँछ । यी ६ कुलको विश्लेषण यसरी गरिराखेको पाइन्छ । (१) कुलत्रय कुल (२) लोकालोक कुल (३) महोष्णीष कुल (४) लोकालोकोत्तर कुल (५) मन्त्रविद्याधर कुल (६) महामुद्रा बोधिचित्तवज्र कुल ।

आर्यनामसंगीतिको चर्या गराउँदा कुल-परीक्षा गरेर कुल मिलाएर दीक्षा दिइक्न समूह मिलाई देशना र प्रत्यक्ष व्यावहारिक ज्ञान (प्रयोगशालामा प्रयोगात्मक ज्ञान जस्तै) दिने गरिएको छ भन्ने बज्रपानको तात्पर्य अद्वितीय छ । यो अनुत्पाद ज्ञान प्राप्त भएपछि बुद्धत्व लाभ गर्न नजिक हुन्छ । आर्यनामसंगीति सूत्र पाठ गर्दा आफ्नै विधि छ । बोलेर पाठ गर्नुको अतिरिक्त मनमनले पनि पाठ गर्न सकिन्छ । आफू र अरु एकै साथ पनि पाठ गर्न सकिन्छ । शब्द शब्दमा महामंजुश्री संक्षेर विस्तारै एकाग्रचित्तले पाठ गर्न समर्थ भयो भन्ने धर्मको मूलरूपी समाधि ज्ञान लाभ भै सुखको अनुभूति हुन्छ अनि शुद्ध धर्म परिशुद्ध हुने हुन्छ ।

विषयना ज्ञान परमार्थ सत्य (लोकोत्तर) भएकोले क्लेशावरण र ज्ञेयावरणबाट पार भएपछि नै यसको पूर्णता हुन्छ जहाँ कुनै किसिमको राग द्वेष मोह नभै शून्यता कायम हुन्छ ।

यो उच्च दर्शन बोध गर्न निकै कठिन छ । खास देखिराखेकोलाई छैन भन्नुपर्ने, संवृत्ति-सत्य (लौकिक) मा व्यवहार चलाउनलाई मात्र जीव, पदार्थ देखिएको हो वास्तवमा त्यो छैन । उदाहरणको लागि टेबिलपोष्ट कपडा उठाउनु भै यो कपडा देखिएता पनि यसको धागो एक-एक गरेर उत्तरेर लगेको खण्डमा कपडा नहुने हुन्छ । मानव पनि विभिन्न अङ्ग प्रत्यङ्ग उनेर प्रकट भैराखेको छ, हात खुट्टा, औंगा आदि अङ्ग उतारियो भने मानव नै नहुने हुन्छ, यस दर्शनबाट ब्रह्माण्ड नै अन्तमा मायाजालमात्र हो भन्ने बोध भै अनित्यको सिद्धान्त छर्लङ्ग हुन्छ ।

दुःख बुझनु निकै कठिन छ । संसार नै दुःख । आमाको गर्भवाट जन्म हुनु पनि दुःख । बाँचिरहनु पनि दुःख । हामीहरू मायाजालमा अलमलिराखेका छौं । खान पिउन मोजमज्जा गर्नमा भुलिराखेकाले दुःख सत्य भावना टाढा भयो । सम्पूर्ण संयोग नै दुःख हो । दुःख बोध भएपनि जन्म भावना नहुने हुन्छ ।

बौद्धदर्शन अनुसार प्रतीत्य समुत्पादका नियम मुनाविक संसारका चल अचल सबै बस्तु-हरू उत्पत्ति भएका हुन् । कुनै काम कुरो सिद्ध गर्न यस किसिमवाट संचालन गर्ने भनी योजना कल्पना गरेर शुरू गर्दछ । वास्तवमा कुनै सर्व-शक्तिमान् नित्य कुरो छैन । उदाहरणको लागि वितीभाव अलग छैन र हात जोडे छिसात्र परिणत हुन्छ । म भन्ने कहाँ छ भनी अनुसन्धा-

न गरेको खण्डमा म भन्ने नै नहुने हुन्छ । शशी-र त हात खुट्टा औंला जोरेरमात्र प्रकट भएको हो । हातको अध्ययन गर्दा पनि औंलाहरू मिलेर सिर्जना भएको र औंला पनि विमिन्न अङ्ग-हरूको समागम हो र यसरी तह तहमा विश्लेषण गर्दै गएमा आफू बिलाएर जान्छ अनि शून्य सिवाय अरु भेटिनेछैन । यसरी अनात्म साक्षात्कार हुन्छ ।

आर्यनामसंगीति सूत्रको गम्भीर ज्ञान प्रयोगात्मकरूपमा धर्मधातुमण्डलको माध्यमद्वारा प्रशिक्षण दिइन्छ । यो मण्डल शरीर मानेर लिन सक्नेमात्र होइन अकारहरूपी अनुत्पाद ज्ञान-द्वारा संसार प्रकट गरिराखेको बोध गर्न सकिन्छ । आलयविज्ञान संसारको बीज समान जगत्व्यापक मनमा आधारित छ जगत्-सत्त्वको हित गर्ने बीज पनि आलयविज्ञानबाट प्रकट हुन्छ । यहाँ आफूसँग विद्यमान राग निश्चितरूपले दृढतासाथ उन्मूलन गर्न महाराग उत्पन्न गर्नुपर्ने त्यस्तै अरु उपर होइन आफूसँग रहेको कलेश निर्मूल गर्न महाद्वेष प्रकट गर्ने र महामोहद्वारा म मेरो भन्ने मोहको भावना पन्छाउनुपर्ने हुन्छ । त्यस्तै आफ्नो क्रोधलाई हटाउन महा-क्रोधरूपी दृढता प्रकट गरी दान शील शान्ति वीर्य ध्यान प्रज्ञारूपी षट्गारमिताको खुड्किलो-मा उक्लेपछि रागद्वेष मोहलाई नदीको प्रवाहले बगाए जस्तै बगाउने हुन्छ भन्ने तथ्य वज्रधातु-मण्डलबाट ज्ञान दिलाउँछ ।

-○-

“ सत्यतिर लैजाने पहिलो प्रशस्त मार्ग कठिनाईहरू नै हुन् । ”

— बायरन —

मानव हुनु कति गाहो छ

- प्रमोदप्रसाद अबाल

मक्तुपुर

हे मेरो पैसा चोर्नै वीरहरू हो !

मागिल्याएको भिक्षा फालिदिने मानवहरू हो !

मैले मागिखाएर तिमीलाई के भयो ?

मैले नराम्रो लगाएर तिम्रो के नराम्रो भयो ?

अरूको सुख खोसेर सुखी हुने हो ?

तिम्रो सुख नै मेरो दुःख हो । १ ।

है मेरो लुगामा धुलो छरिदिने सफा सुकिला हो !

मेरै बाटो बिगारिदिने बलिया जुत्ताहरू हो !

तिमीलाई पछुतोमा जलाउनेछ मेरो बुझ्दले ।

मिर्दयीलाई दयाले पगालनेछ मेरो भगवान्ले ।

मेरो आँसुले रुवाउन सक्दैन तिमीलाई

आफ्नै आँसुले रुवाउँछ तिमीलाई । २ ।

म बदला लिन असमर्थ छु,

म तिमीसित संघर्ष गर्न डराउँछु ।

तर मेरो बुझ्द्दो अस्तित्व विलीन भएको छैन

मेरो भगवान्ले सहनेछैन ।

तिमीलाई अवश्य बदला लिनेछ,

दबाएर हैन पश्वात्तापमा जलाएर प्रतिशोध गर्नेछ । ३ ।

हे सेन्ट छरेका सुगन्धित जेहेन्दारहरू हो !

मलाई हेला गर्नहरू हो !

तिमी पनि अवहेलित हुनेछौ

जब तिम्रो सुगन्ध उडेर जान्छ ।

तर मेरो विश्वास कहिल्यै उडेर जाँदैन,

मलाई कहिल्यै निराश पार्न सक्तैन । ३ ।

हे बल बुद्धि प्रयोग गर्नै ज्ञानीहरू हो !

कोठामा बसी बसी शत्रु जिर्तु भन्ने जादुगर हो !

याद गर आफ्नो विश्वास आफैमा हराउन सक्छ,

त्यसै बेला मेरो भगवान्ले तिम्रो दृष्टि तान्नेछ ।

अनि आफैले आफैलाई विन्न सक्नेछौ,

मानव हुनु कति गाहो छ । ५ ।

शिल्पविद्या जान्नु उत्तम हो

- भिक्षु भेत्री

मानिसको जीवन खानको लागि होइन । तर नखाई बाँचन सक्ने पनि कोही छैन । खानको लागि परिश्रम गर्नुपर्छ । त्यस्तै कार्यमा परिश्रम गर्नु, अनेक काम गर्ने तरीका हुनु वा जानुलाई हेर्ने शिल्प जान्ने भन्दछ । जसले केही काम जानेको हुँदैन उनको जीवन सुखमय र शान्तिमय हुन सक्दैन । शिल्पमा सानो टूलोको भेदभाव हुँदैन । शिल्प जानुलाई नीच देखुहुन्न । जो कोहीले कुनै पनि काम गर्न सक्नुपर्दछ । कुनै काम नगरी खानु लज्जाको विषय हुन जान्छ । चोर, अलछी र अनुद्योगी व्यक्तिको उन्नति हुन सक्दैन । राम्रो कामगरी खानुलाई सम्यक् आजीविका भनिन्छ ।

त्यस्तै मिथ्या आजीविका भन्ने गरिने पाँच निषेधकर्ममध्ये-

- १) शस्त्र अस्त्र हात हतियार बेच्नु ।
- २) मानिस बेच्नु
- ३) माछा, मासु बेच्नु
- ४) रक्सी जाँड र अन्य लागू पदार्थ बेच्नु
- ५) विष बेच्नु हुन् ।

मानिसको जात उसको कामले गर्दा हुने हो जन्मैदेखि कसैको जात बन्ने होइन । जसले गो रक्षा गर्छ त्यसलाई गोपाल, जसले शिल्पद्वारा

जीविका चलाउँछ उसलाई शिल्पी भनिन्छ ।

कामको महत्ता नै मानिसको महत्ता हो । मानिसले अनेक शिल्पविद्या जान्नु जरूरी छ । मानिसको इच्छा पनि यसैबाट पूर्ति हुन सक्तछ । उदाहरणको लागि एउटा प्रसंग छ-

मल्ल राष्ट्रमा ओक्काक भन्ने राजाले राज्य चलाउँथे । उनको जेष्ठ महारानी शीलवतीको तर्फबाट दुइजना राजकुमारहरूको जन्म भयो । एक जनाको नाम कुश र अर्को को जयम्पति हो । कुशकुमारसँग ज्ञानको भण्डार छ तर उसको रूप राम्रो छैन । जयम्पतिको त रूप राम्रो छ तर उसँग शान छैन । राजाले कुशकुमारलाई १६ वर्ष पुग्दैमा राज्य दिने विचार गरे । त्यसको लागि विवाह गरिदिन खोजे तर कुशकुमारले विवाह गर्न मानेनन् । आफ्नो कुरुपताको कारणले आफूसँग कुनै स्त्री आउन नचाहने र आइहालेपनि उनीलाई पश्चाताप हुमे हुन् कि भनी उनले सोचेका थिए । विवाह गर्न जिदी लगाएको देखेर कुशकुमारले एउटा सुनको अति सुन्दर स्त्रीको मूर्ति बनाए र बस्त्रद्वारा अलंकृत गराएर त्यो प्रतिमा जस्तो कन्या ल्याउन सकेमात्र विवाह गर्ने अन्यथा विवाह नगर्ने कुरा उनले बताए । त्यो कुरा सुन्नासाथ त्यो मूर्ति लिएर रा-

जपुरुषहरू राजकुमारको लागि दुलही खोजन हिँडे । महाराष्ट्रको सागल नगरमा एउटी राजकुमारी पद्मावती स्वर्णप्रतिमा छैं राम्री थिईन् । कुशकुमारको विवाह उनै पद्मावतीसँग गर्ने निश्चित गरी बडामहारानी शीलवर्तले कुरा चलाइन् । आफ्नो छोराको कुरुपतालाई सङ्क्षेर त्यहाँ उनले भनीन् - "हाम्रो कुलको एउटा चलन छ । त्यस कुरालाई मानेमा मात्र विवाह हुन सक्तछ । हाम्रो कुलमा जबसम्म दुलही गर्भवती हुदैन । तबसम्म उनीले श्रीमानको मुख हेर्नुहुदैन ।" पद्मावतीले यस कुरानाई ठीक छ भनी स्वीकारेपछि विवाह भयो । तर दुवैजनाले दुवैजनाको मुख हेदैनथे । एकदिन कुशकुमारलाई पद्मावतीको मुख हेर्ने साहै इच्छा भयो । आमाचाहिँले उनलाई हात्तीहरू राख्ने ठाउँमा भेष बदलेर बस्न अन्हाईन् र राजकुमारीलाई हात्ती देखाउन लगीन् । त्यहाँ कुशकुमार जिस्किएको देखेर पद्मावती रिसाईन् । कुनै बेला घोडाको तबेलामा लगेर देखाईन् । कुनै बेला शहर घुमाईन् । शहर घुमाउँदा हात्तीमा जयमृति अगाडि कुशकुमार पछाडि बसे । जहिले पनि पद्मावतीलाई जिस्क्याउने देखेर उनी धेरै रिसाईन् । राजकुमारीलाई शंका लाग्न थाल्यो र आफ्नो दासी पठाएर हात्तीबाट को पहिला ओर्लने हो हेर्न पठाउँदा कुशकुमार पहिले ओलेंको देखेर रिसाईन् ।

पद्मावती गएपछि कुशकुमारले पंचायुध र हन्तार रूपियाँ लिएर दरवारबाट निस्के । सागल नगरमा हात्ती राखेको ठाउँमा गएर बीणा बजाए । पद्मावतीले कुशकुमार आएको थाहा पाईन् । त्यसपछि कुद्दालेको घरमा गएर भाँडामा आफ्नो कल्पनाका चित्र कोरेर राजाकहाँ पठाइदिए ।

राजा खुशी भए । तर राजकुमारी रिसाईन् । त्यसपछि वाँसको सामान बनाउने ठाउँमा गए र अति सुन्दर पंखा बनाए । त्यो पंखा राजालाई चढाउन पठाए । मालीकहाँ गएर माला बनाएर उनी दरबारको मान्छे बने । यो थाहा पाएर आफू नआउने कुरा भनेर गाली गरीन् । तर कुशकुमार गएनन् ।

एक दिन कुशकुमारले पुद्मावतीको आफूप्रति कतिको माया रहेछ हेर्नुपन्यो भनी विचार गरी खानलगेको बेला लडेर देखाए । केही भयो कि भनी राजकुमारी डराईन् र अगाडि आएर माया देखाईन् । आफूलाई फँसाउन त्यसो गरेको देखेर राजकुमारी अति रिसाईन् ।

उता पद्मावती कुशकुमारकहाँ नवसी फक्केर आएकीले उनीसँग विहा गर्न ७ वटा देशका राजकुमारहरू, राजाहरू आएका थिए । कुनै एकजनालाई दिएमा अरु रिसाउने भएकोले राजालाई फसाद पन्यो । अन्तिम निर्णय गरी आपनी छोरीलाई ७ टुक्रा गरी ७ जनालाई काटी दिन हुकुम भयो । यस्तो आपत परेको बेला सबैको मनमा लाग्यो कि कुशकुमार भएको भए कति हुन्थ्यो ? सो कुरा सुनेर राजकुमारीले भान्छे भएर बस्ने कुशकुमार नै भएको कुरा बताईन् । सबैले राजकुमारीलाई दोष लगाईन् । अनि राजाले राजकुमारकहाँ गई भएको घटनाको लागि धमा मागे

कुशकुमारले म लोभ्ने छैँदाउँदै अर्काकी पत्नीलाई लिन आउने भनी सबैलाई भगाइदिए ।

यस प्रसँगको सारांशमा यो कुरा ढुङ्गन सकिन्छ कि शिश्पविद्या जानेमा मौकामा केही गर्न सकिन्छ ।

सम्पादकलाई टिठी

श्रीमान् सम्पादकज्यू,

‘आनन्दभूमि र धर्मकीर्ति’ जस्ता बौद्ध पत्रिकाहरू केही समय यताबाट नियमित रूपमा हात पर्देआएका छन् । यी पत्रिकाहरूले बुद्धधर्म को प्रचार प्रसारमा निभाएको भूमिका ज्यादै प्रशंसनीय छ । तर कतिपय लेखहरू नेपालभाषामा भएबाट नेपालभाषा नबुझनेको लागि त्यस लेखको भग्नत्व नहुनु स्वाभाविक हो । मेरो मतलब कुनै भाषाविशेषसंगको विरोध होइन । तर समष्टिरूपमा विभिन्न समुदायका बौद्धहरूलाई मात्र नसमेटी बुद्धधर्म सम्बन्धी केही अध्ययन, चिन्तन गर्ने चाहने नेपाली भाषा बुझने जो सुकैको चाख र रुचिलाई ध्यानमा राखी नेपाली भाषामा प्रकाशित गर्ने कोशीश भएमा पत्रिकाको गरिमा र उद्देश्यमा बृद्धि हुन्थ्यो कि ! हुन त संचालकहरूलाई अनेक प्रकारका समस्याहरू होलान् । तर नेपाली भाषामा प्रकाशित भएमा हामी विभिन्न समुदायका जिज्ञासुहरूको लागि एकातिर खुराक बढ्छ भने अकोंतिर पत्रिकाको ग्राहक पनि बढ्न जाने मलाई विश्वास लाग्छ ।

हरिकुमार गुरुङ
पञ्चमूल, स्थाड्जा ।

[गुरुङजी,

ऋवाट्ट हेर्दा तपाईंको कुरा सही जस्तो लागे तापनि संसारमा एउटै भाषामात्र छैन भन्ने कुरा तपाईंले विर्सनुभए जस्तो लाग्यो । यस विषयमा

हामीकहाँ धेरै पत्र आइसकेका थिए र त्यसको जवाफ पनि लेखिसकेका छौं । नेपालभाषा नेपालको पुरानो र सांस्कृतिक ऐतिहासिक भाषा हो र नेपालको इतिहासको खोजीको लागि जान्नु सिर्वनुपन्न भाषा हो । यस भाषामा शिलापत्र र द्यासफूहरू प्रशस्त छन् । यसको रस पनि आपनै पनको छ । आनन्दभूमिको शुरूको भाषा पनि यही भाषा हो । यस भाषाबाट धर्म अध्ययन गर्ने अहिले पनि धेरै छन् । नेपालभाषा मातृभाषाहुनेहरू प्रायः जसो बौद्ध छन् । यी कारणहरूद्वारा हामीले नेपालभाषाका लेखक र पाठकहरूलाई निराश नहोऊन् भनी यस भाषालाई आनन्द भूमिमा स्थान दिइनै राखिएको हो ।

जहाँसम्म नेपाल अधिराज्यको पत्रिकाको नाता छ हामीले नेपाल अधिराज्यका सबैले बुझ्नै पढून् भनेर आनन्दभूमिका प्रमुख भाग नियम सम्पादकीय र अरू भागहरू सहित लेखहरू नेपालीमै प्रकाशित गर्ने गरेका छौं । जसलाई जुनभाषामा दखल छ त्यसै भाषामा लेख लेखन दिनु व्यक्तिको विचारस्वतन्त्रता र भाषास्वतन्त्रतालाई कदर गर्नु हो । विचारको प्रवाहलाई भाषाप्रयोगको लगाम लगाउनु कुनै किसिमले उचित कूरा होइन । यसले विकासमा बाधा पार्छ, व्यक्तिलाई कुणिठत पार्छ । अरु हुन सबछ भने चार वर्ण छत्तीस जातको फूलबारी रहेको हाम्रो देशमा गुरुङ, तामाङ, मगर, थारू मैथिली, शेर्पा, राई, लिम्बू आदि भाषालाई प्रचार प्रसारमा त्याई ती भाषाहरूमा धर्म र साहित्यहरू कोरिनु ज्यादै राम्रो हुनेछ ताकि हाम्रा भाषा-फूलबारी फकिरकाउ हुनेछ । संसारमा एउटै राज्य एउटै भाषाको कल्पना कसैकसैले गरिसकिएको भएता

पनि त्यो कुरा कल्पना नै सिद्ध भइराखेको छ । नेपालीहरूले धेरै लेख रचना अंग्रेजी भाषामा लेखेको तपाईंलाई थाहा नै होला । अंग्रेजीभाषामा लेखेको मन्त्रव छिमेकी राष्ट्रहरूले समेत बुझून भनेर हो तर त्यसो भयो भन्दैमा सबैले अंग्रेजीमा नै लेख्न कोशीश गर्नु ठीक हो त !

के नेपालीको लागि नेपाली भाषा चाहिँदै चाहिँ-दैन ? त्यसो त जुनभाषामा साहित्य कोरिएको छ जिज्ञासुले त्यही भाषा सिवनु फाइदाजनक हुनेछ । फेरि यस्ता प्रश्न पटक पटक नआओस् भनी यो लामो कुरा तपाईंको जवाफसँगै प्रस्तुत गरिएको छ । सम्पादक ।]

The Hon. Editor,
The Ananda Bhoomi Magazine,
Kathmandu,
Nepal.

Dear Sir.

I have much pleasure to acknowledge the receipt of "The Ananda Bhoomi Magazine" recently per kind Favour of the B. A. C Office of Kathmandu which contains the Biography of the Late Venerable Mahasi Seyadaw of Burma.

It is gratifying to note that in Kathmandu, such an Organization like yours exists and publishs the only Buddhist Monthly Magazine in whole of Nepal.

Your Organizaitson's aims and objectives of instilling national consciousness and encouraging the dissemination and propagation of Buddhism in Nepal are indeed noble pursuits.

May I congratulate and wish you all success in your noble endeavours.

Yours in the Dhamma,
Dr. Ba Glay,
Vice-President,
Buddha Sasana Nuggaha Organization.

मार-विजय

- २० आ० कनकद्वीप

तपश्चर्या साधगु खं मखु धकाः सिइकाः बुद्धं
ध्यानमार्ग कीविज्यात (महासच्चक सुत) । बुद्धं तथ त्वः-
तूगुलि विचलित जुयाः वैलिसे जुइपि न्याहा अनुयायी
तसें नं त्वःतावन ।

ध्वयां न्ह्यः नैरंजन खुसिसिथे ध्यान यानाच्चना-
विज्याः वले मारत वयाः साप हे हायेकः बल । ध्व खं
सुत्तनिपाते थथे च्चैतल -

“छहा मार वयाः करुणस्वरं नुगः मध्यि पह वयेकाः
थथे हाल हल” छ तस्सकं गंसि जुइ धुकल । ख्वाः या
उन हे पानावनेधुकल । छ आः याकनं सिइ ।

छंगु जीवन दोषिकूती ब्रथले बले ल्यं दइगु छकू
हे जक दनि । छ ध्व ध्यान त्वःताः दनाहुँ । म्वायेक
म्वायेकं सिइगु ज्या याये मते ।

छं ब्रह्मचर्य च्चनाः अभिनहोत्र पुजा यानाच्चंसा
षको यको पृष्ठ मुने फे । निर्वाण छन्त छाये माल ?

निर्वाण मार्गय वने तस्सकं थाकु । त्वःता छ्व ध्व
ध्यान !” थुलि खं ध्याःलि मार बुद्धया ह्यःने धुचुं दं
बल । अले बुद्धं व मारयात धैविज्यात- “ हे बेहोसी
मनूतय् सदै पासा जुयाच्चंहा मार ! (छ छाये थन
च्चैतना ?) ध्व खं जि स्यू । छं धाःगु थे ज्याःगु छु हे
पृष्ठ जितः म्वाः । जिके थडा दु, बीर्य दु, प्रज्ञा नं दु ।
थुगु किसिमं थःगु उद्देश्यं जि एकचित यानाच्चनाद्वा-

सित छं म्वाःगु खं ल्हाःवये मते ।

ध्व खुसिया लः सुके फे अय्सां जिगु मनं तुनागु
ध्येय सुनां सुकाछ्वये फे मखु । जि थःगु स्मृति, प्रज्ञा
व समाधिया हुनि थःगु हे शरीर गंकाछ्वयेत नं लिफः
स्वये मखु । ध्व हे जिगु उतम सुख खः । जिगु चित्त
काम उपभोगे नं वनी मखु । चित्त नं स्यनी मखु ।

हे मार ! कामोपमोग, भरति (असन्तुष्टी) नये
पित्याः, त्वने पेचाः व तृष्णा हे छं सिपाहीं त (महात)
खः ।

आलस्य, ग्याःपहः, कुशंका, व अभिमान छंगु
ल्यू ल्यू वैपि खः ।

लाम, सत्कार, पूजा, मखुगु ज्या यानाः कमाय्
यानातःगु कीर्ति (इज्जत, छं च्यःत खः । ध्व हे च्यः
पह तसेंयानाः हंके आत्मस्तुति क.येगु इच्छा दैचंगु
खः । करक्यात निन्दा यायेगु बानि दैचंगु खः ।

हे हाकुद्ध नमुचि मार ! मनूतय्त ख्यायेत थन्याःगु
हे ल्वाभः छंके दु । ग्याःपि मनूतय्त छं ख्यायेफु । सुनां
छन्त ख्याइ (त्याकी) बं हे जक ध्व जगते सुख धैगु
ध्व खः धकाः सिइ ।

जि प्रतिज्ञायानाः धैच्चना । ध्व कुस धाँय् छ्यंले
छुनाः धाये, मारं जितः त्याकूसा जिगु जीबन ध्यर्थ खः ।
कर्क्यां न्हुत्तु न्हुकाः म्वानाच्चनें ला सिइगु हे बांलाः ।

जि अर्थे जुइ मैंहुँ ।

गुलिमच्छि श्रमण - ब्राह्मणपि छंगु ल्यू ल्यू वये
धुक्कल छाय् कि छ खनाः उपि ग्याः । उकि इमिके कीर्ति
में मदु । ज्ञानी, त्यागी व मिर्पि मनूत गुगु लैंपैं वनी
व लैं न इमिसं मस्यू ।

जि खनाच्चनागु दु । प्यरुयरं मारत वैचंगु दु ।
जि इपिलिसे ल्वायेत जुयोच्चनागु दु छाय्धाःसा जि
पथभ्रष्ट जुइ ह्याः ।

मनूत छलिसे ल्वाःवये थाकु । तरे, छ व छं महाँ-
तयंत जि जिगु प्रश्नां हे त्याकाविइ । गथे चामाराचात
लोहैंत कथेकाः तद्यानाविइ ।

संकल्पयात थःगु ल्हाःर्ति ज्वनाः स्मृति पित्रयेकाः
श्रावकपित्ति जि यवं यवं खँ कने मानि । अले व
श्रावकपि न जि र्थं हे छ खनाः मग्यासे जिगु हे ध्येय
ज्वनाः एकचित्त दुःख मदुगु थासे ध्यंकः बनिइ ।"

थुलि खैं न्यसैलि मारे दिवक चाले । बुद्धयात जि
आः त्याके फै मधुत धकाः थःगु हे छेय लिहाँ तु वन ।
च्वेयागु खैंत वाखं थैं यानाः ललितविरतरै न
च्वयातःगु दु । श्व मारलिसे ल्वाःगु खैया अर्थ छै खः
धाःसा भिगु ज्या याईनि सकसितं यंगलः वैच्वने यः
धकाः ध्वायुइक कनातःगु खः ।

बुद्धं मारलिसे ल्वानाः त्याकल धैयुया अर्थ बुद्धं
काम्यात त्याकल, असन्तोष्यात त्याकल, विकार (स्वा:-
मदुगु खैंतपत त्व.तेगु) यात त्याकल । अथवा मनुख
मनोविकार न्हंक। छ्वये फत धाःसा इपि सकर्ले बुद्ध थैं
हे जुइ फै ।

अय्सां, थौंकन्हेया आडम्बरवाद ल्वाकज्या गु बौद्ध
मतं धाःसा ध्यान, ज्ञानया पलेसा स्वाः मदुगु प्रपञ्च
जक न्ह्यःने वैचंगुलि प्रपञ्च मारयात न सकल उपा-
सक उपासिकां त्याके मालाचंगु दु ।

○★○

"महाकाश्यप महास्थविर"

प्रकाशित भयो

लेखक - भिक्षु अमृतानन्द

पृष्ठसंख्या - ३६३

प्रकाशक - आनन्दकुटी

विहारगुठी

मूल्य रु. २०/-

नमां फोन - २२४१७४

मौर्यन लिपि गथे ब्वने सयेकल ?

- “धर्मण”

१. मौर्य लिपि ब्वनेत मनूया म्हो कुतः जुयाः स-
म्भव जूगु मखु । यद्व नूतय आपालं दैया
आपालं कुतलं जक ध्व ब्वने फुगु खः ।

२. अशोक स्तम्भयात भीमसेनया नःकति (क-
थि) धकाः अशोकया अभिलेख्य च्वंगु आखः-
यात मंत्र लिपि (वीजक यन्त्र) धयाः हिन्दू
ज्ञान सुक च्वंच्वंगु खः । गुलिसिनं कृष्ण
पाण्डवपित व्यूगु पैशाची लिपि व भाय् नं
धा.गु खः ।

३. इस्की सं. १३५६ स दिल्लीया सुलतान किरो-
ज शाह तुगलक धयाम्हं “टोपरा” व “मेरठ”
स च्वंगु अशोकस्तम्भ ल्यहेंथनाः दिल्ली हल।
ध्व स्तम्भ हयेत धिशेष प्रकारया बैन गाडीत,
हुंगात प्रयोग यात । शायद ध्व आखः ब्वंकाः
अर्थ छ्याये फुसा सुचुकातःगु धन लुयेके दइ
धकाः अथवा तःधंगु रहस्य पत्ता लगेजुइ
धकाः फिरोज शाह तुगलक मती तःगु खः ।
व आपालं विद्वान्तयत उगु स्तम्भय् च्वंगु
लिपि ब्वनेत आमन्त्रण यात । तर विद्वान्
धाःपि पण्डितयस ब्वने मफु ।

४. अकबरनामा धयागु सफू कथं सी दु मुगल
सम्राट् अकबरया नं उगु लिपि ब्वंकाः अर्थ
छ्याये मास्ति वयेकूगु खः । तर वया इच्छा
पूर्ण मजू ।

५. धवया कारण मस्यू मथूरुलि कुतः मयासे
कृष्ण भगवान् भीमसेन आदि ईश्वर व पुराण-
लिसे स्वापू तयाः याउँक च्वनेगु हिन्दू आल-
स्य कुतः जुयेमाः ।

१. १५ जनवरी १७८४ ई. स यूरोपीय विद्वान्-
तयगु अन्वेषण अनुरागया (प्रेमया) वाता-
वरणय् विलियम जोन्सया प्रेरणाय् कलकत्ता
बंगालय् “एशियाटिक सोसाइटी” स्थापना
जुल ।

२. अन्वेषणया क्रमय् बौद्ध तीर्थस्थल मालेगु
जक मखु, पुलांगु आखः व भाय् ब्वनेगु नं
कुतः शुरु जुल ।

३. १७८५ ई. स. चाल्स विल्किन्स बंगाल, दि-
नाजपुरय् च्वंगु पाल जुजु नारायण पालया
छगु स्तम्भलेख ब्वन । ध्व हे दैय् मौर्य
लिपि ब्वनेगु कुतः शुरु यात । आपाः पुलांगु
मखु निगु अभिलेख थथे धराधर ब्वनावं
यंकल ।

४. १७८६ ई. तक चाल्स विल्किन्सं थुपि भति
भति पुलांगु अभिलेख च्वंगुया आधारय् व
थःगु हे कुतलं मौखरी वंशया जुजु अनंत
बर्मनयागु स्वंगु अभिलेख ब्वनाः “गुप्त लिपि”
या बछिति आखः रवः लुइकल । “गुप्त
लिपि” मौर्य लिपि हे हिला हिला वनाः बने

जूगु लिपि खः ।

५. १८३४ ई. तकं कप्तान ट्रापरं प्रयाग (काशी च्वंगु सम्राट् समुद्रगुप्तया छुं बयान ब्वन । इव बयान समुद्रगुप्तया पालय अशोकं तयातःगु अभिलेख स्तम्भय अभिलेखया दथुइ दथुइ कियातःगु खः । थथे आखःया दथुइ च्वयातःगु आःख भर्ति ब्वने फयां न पुलांगु मूल आखः खः ब्वने फुगु मखु ।
६. डा० मीलं समुद्रगुप्तया (गुप्त आखःया) ब-र्णन अङ्क अप्वः ब्वन । १८३७ इ. स. मील द भितारी च्वंगु स्कन्धगुप्तया छगु स्तम्भ अ-भिलेख पूर्वक ब्वन ।
७. जेम्स प्रिसेपं दिल्ली, सांची, अमरावती व गिरनारय च्वंगु अभिलेख स्पष्ट यात । शुक्रियानाः गुप्त लिपि बांलाक ब्वने फत । गुप्त वर्णमाला (आखः) या सूची (रूपरेखा) पूरा जुल । इव वर्णमाला तयार यायेगुली कप्तान ट्रापर, डा. मील, व जेम्स प्रिसेपया श्रमं चार्ल्स विल्किन्सन्या गुप्तलिपि वर्णमा-ला पूर्णजूगु खः ।
१. १७६५ ई. स. सर चार्ल्स मेलेट एलोरा गु-फाय च्वंगु मौर्य लिपिया अभिलेखत प्रति चित्रण (स्टैम्पेज) यानाः उखें थुखें पुलांगु आखः ब्वनेगु कुतः यानातःपिथाय छवया-विल । संस्कृतया छम्ह पण्डितं मखुयें ब्वना: मिथ्या कथं लँ क्यनाः मौर्यन आखःया वर्ण-माला नं रुण्डै तयार यात । तर लिपा इव वर्णमाला पूरा है असत्य सिद्ध जुल ।
२. चार्ल्स लैसेनं १८३६ स हिन्द बैवटीयन जुजु अँ गँ थाँ विलस अगाथो क्लीजया ग्रीक सिक्का (मुद्राय) च्वंगु मौर्यन लिपियागु

नाया आखः (वर्ण) ब्वनाः छुं आखःखः महसीकल । तर वर्णन तसकं चीहाकः जुयाः छुं आखःखः जक महसीके खंगु जुल । (इव मुद्राय ग्रीक लिपि नं नां दुगु जुयाः मौर्य लि-पि ब्वंगु समताया आधारय खः) ।

३. १८३४ / १८३५ ई. स. प्रयाग (काशी) या रविया व मायिया धयाथाय च्वंगु स्तम्भलेख-या प्रति चित्रण (स्टैम्पेज) व दिल्ली हया-तःगु (च्वय न्द्यथने धुंगु) स्तम्भया आखःखः नापं तयाः चार्ल्स लैसेनं स्वल । अले प्यंगुलि अभिलेख उथें च्वंगु खन । आखःखःत मिले मिले जूगु ल्ययाः थीषी यानाः स्वल । चार्ल्स लैसेनं खन, थुपि आखलय च्वंगु मात्रा (स्व-रया व्यंजनलिसे च्वनीगु चिं) गुप्त आखःलिसे मिले मिले जू । “उ” व “ओ” या चि निगू तोताः मेगु वयागु “चिं” पाय्छिं जूगु जुल ।
४. इव है ईपाखे फादर जेम्स स्टीवेन्सनं “मौर्य लिपि” ब्वनेगु आपालं कुतःयानाः “क” (+) “ज” (E, E, E, E) “प” (U, L, - U) “ब” (□ □ □) आखः हासीकल । जेम्स स्टीवेन्सनया अन्वेषण्या लैयं बाधा जूगु छगु कारण वयागु छगु गलत धारणा खः । वया मती इव अभिलेखया भाय संस्कृत धकाः च्वंगुलि थथे जूगु खः । आखः ब्वंलिसे अर्थं पूरा लगे मजूगु खः । थथे जूगुया कारण हिन्दू विद्वान्तयगु संस्कृत भाय है जक धायेगुया प्रभाव खः। पालि अथवा मागधी, प्राकृत आदि भाय्या प्रचारय धारणाय मि-खा मवंगु खः ।
५. १८३७ ई. स जेम्स प्रिसेपं (गुप्त लिपिवर्ण-माला सूचि दयेकूम्हं) (ऋग्मशः)

स्त्रियोऽप्युद्धि इ हिन्दू-शास्त्रे न वृद्धिर्वा
महामाया देवीया तिर्यग्भूमिष्ठ अन्तः
असार असार उत्तर्प्रभुं चक्रवीरं श्वर्णं तीर्थाम्
त्वं त्वं

असार-पुन्हीया विशेषता
“बोधिसत्त्व सिद्धार्थ गौतमया जन्म, बुद्धत्व-
प्राप्ति व महापरिनिर्वाण जूगु स्वंगु घटनाया
सुखंयोग चूलाःगु महान्त्वं पवित्रगु दि ‘दैशाख
पुन्ही’ खः। वर्णे हे न्यागु घटना चूलाःगु महान्त्वं
पवित्रगु दि ‘असार-पुन्ही खः।’

- (१) बोधिसत्त्व सिद्धार्थ गर्भे प्रवेश जूगु।
- (२) महाभिनिष्क्रमण (गृहत्याग) याःगु।
- (३) धर्मचक्र प्रवर्तन यानाबिज्याःगु।
- (४) वर्षावास च्वनेगु नियम दयेका बि-
ज्याःगु।
- (५) यमक प्राहिर्वार्थ प्रदर्शन यानाबिज्याःगु।

“कपिलवस्तु नगरे असारया मैन्हाय् भव्य-
स्वं महोत्सव मानेयानाच्वंबले ‘असार-पुन्हीया
चान्हे’ बोधिसत्त्वं लोकजनपित्त कल्याण यायेगु
उद्देश्य कयाः मनुष्य लोके बिज्यानाः महारानी
महामायादेवीया गर्भे प्रवेश जुयाबिज्यात्।”

“उगु दिने हे याउँक द्यनाच्वंम्ह महारानी
महामायादेवीया त्रायस्त्रिश भुवनं तुयूम्ह किसि
छह्य क्वहाँ वयाः महामायादेवीयात जवं स्वचाः
चाहुलाः जःगु याकप्वालं दुहाँ वनाच्वन धयागु
रहगसे म्हनाच्वन ।”

“बोधिसत्त्व सिद्धार्थ गौतमं २६ दँ तक्क
राजमहलया सुख ऐश्वर्ये च्वनाः जीवन हनाबि-

या तिर्यग्भूमि (भी) राजमहल उत्तिर्या
त्वं त्वं

- ज्ञानवज्र वज्राचार्य
ज्ञानवज्र वज्राचार्य तिर्यग्भूमि राजमहल उत्तिर्या
त्वं
ज्यात । छन्हया दिने जन्म, जरा, व्याधि, व म-
रण ज्वीगु भय खनाः सवेग उत्पन्न जुयाः मन
विरक्त जुयाः उगु दुःखं मुक्त ज्वीगु ज्ञान मालेया
निमित थःगु सम्पूर्ण राज्यसुख नवजात पुत्र राहुल
व थः पत्नी यशोधरायात समेतं त्याग यानाः
तिमिला जाहाँ थिनाच्वंगु ‘असार-पुन्हीया’ चा-
न्हे महाभिनिष्क्रमण यानाबिज्यात ।”

“सिद्धार्थ बोधिसत्त्वं ६ दँ तक्क कठोरगु
दुष्कर चर्यायानाः सत्यज्ञान मामां मध्यममार्गया
चिन्तन व मनन यानाः स्वयाः सम्यक् सम्बोधि
ज्ञानप्राप्त यानाः ‘बुद्ध’ जुयाः सर्वज्ञ जुयाबिज्या-
त ।”

“बोधिसत्त्व सिद्धार्थ दुष्कर चर्या तोताः
मध्यम मार्गे लगे जुयाच्वंबले वस्पोलयात तोताः
पञ्चभद्रवर्गीय न्याम्हं वनारसया सत्तिक च्वंगु
सारनाथे ऋषिपतन मृगदाबने वनाः च्वंवन ।”

‘सर्वज्ञ बुद्ध’ ज्वी धुकाः प्राणीपित्त हित
उपकार यायेया निमित दक्कले न्हापां वनारसया
सत्तिक च्वंगु सारनाथे ऋषिपतन मृगदाबने
बिज्यानाः ‘असार-पुन्हीया’ चान्हे पञ्च भद्रवर्गी-
यपित्त प्रथम- धर्मदेशना (धर्मचक्र प्रवर्तन)
यानाबिज्यात । धर्मदेशयानाः अन्ते आयुषमान्
कौण्डन्यं दक्कले न्हापां बुद्धं प्राप्त यानाबिज्याःगु

गम्भीरगु ज्ञान प्राप्त (बोध) यानाविज्यात ।”

“भिक्षु संघपि वृद्धि जुगावसेंलि बुद्ध-धर्मया
रश्मि सक्भनं जाहीं यिनाः वयाच्चवत् । भिक्षुसं-
घपिसं देसं देसे, गां गामे, चाःहिनाः देव, मनुष्य
ब्रह्मापित्त श्यंक आदि, मध्य व अन्त्यतकं कल्या-
णज्वीगु अर्थयुक्तगु, व्यञ्जन सहितगु, परिपूर्णगु,
परिशुद्धगु ब्रह्मचर्य धर्म प्रचार व प्रसार याना-
विज्यात ।”

“उगु समये कृषकतय् बँड वा पिनातःगु
बुँ सुरक्षाया निर्मित भिक्षुसंघपि स्वलातक वर्षा-
तया समये छथाय् हे च्वनाः श्रमणधर्म पालन
यानाच्चनेगु नियम दयेकाः वर्षावास च्वनावि-

ज्याइगु न ‘असार-पुन्ही हे’ जुयाच्चन ।

“अन्य धर्मावलम्बी तैयिकतय्सं भगवान्
बुद्ध्याप्रति कृद्धि प्रातिहार्य क्यनेगु सामना यानाः
वःगुलि इमिगु अभिमान तोरे यायेया निर्मित
भगवान् बुद्धं गण्डम्ब वृक्षया कोय् यमकप्राति-
हार्य क्यनाः कृद्धि प्रदर्शन यानाविज्यात ।”
कृद्धि प्रातिहार्य क्यने धुकाः थःत जन्म ब्यूम्ह
मां महामायादेवीयात धर्माविवोध यायेया निर्मित
त्रायस्त्रिश देवलोके विज्यानाः अभिधर्म देशना
यानाविज्याः गु न असार-पुन्ही कुनु हे जुयाच्चन।”

“उक्त न्यागू अपूर्वगु घटना जूगु सुसंयोग
चूलाःगु थ्व हे ‘असार-पुन्हीया’ विशेषता खः ।”

सूचना

बुद्धधर्म र बुद्धकालीन ग्रन्थहरू विशेष सम्बन्धी पुस्तक चाहनुभएमा

निम्न स्थानमा सम्पर्क राखनुहोला ।

संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्र

लुटी, ढल्को

(शोमा भगवती जाने वाटो)

फोन २१५०२०

सम्पर्क समय दिउसो १ देखि ५ बजेसम्म

सदस्य-सचिव

आनन्दकुटी विहार गुठी

स्वयम्भू

फोन २२४४२०

सम्पर्क समय विहान ६ देखि १० बजेसम्म

धार्मिक पुस्तक केन्द्र

खिचापोखरी, काठमाडौं

हेराकाजी सुजिकाः

नागबहाल, ल.पु.

लकड़ी स्टोर्स

मैरव टोन

पोखरा

ગુણાત્મક વૃદ્ધિ આવશ્યક

- અનગારિકા સુશીલા

થોયા યુગે જીત બૌદ્ધતયાં સંહયાત્મક વૃદ્ધિ સ્વયાઃ

ગુણાત્મક વિકાસયા બૃદ્ધિ માલાચંગુ દુ ।

બૌદ્ધતયાં સંહયા લો આપાલે હે દુ । શાકય બજીચાર્ય
તુલાધર, માનવ્યર, રંજિતકાર, મહર્જન, ગુહં, તામાડ
સ્થપી આદિ બૌદ્ધતયાં સંહયા સ્વયબળે બૌદ્ધત અખ્યાઃ હે
ખને દુ । થુમિગુ જ્યા કથં ન્હાભવાનાચંગુ થથે બુદ્ધપૂજા
બાહાપૂજા, ચૈત્યપૂજા વ પર્વ પર્વે બુદ્ધપૂજાદિ યાનાચ્ચવાઃ
ન આખિરે થાથાઃપિનિગુ કુલધર્મ ધાધી પઢ્ચશીલ વ
ત્રિશરણયાત ધ્યાક્વે તયાચંગુ વિચાયાયે બહજુ ।

જીગુ દેશે વૈશાખ-પુન્હી કુન્હ બુદ્ધજયન્તી માને યાનાઃ
ન યક્કોસિનં બુદ્ધ-વન્દના વ પઢ્ચશીલતકં કાયે મસઃપિ
ન યક્કો હે દનિ । કંગુ દેય જીંન્યાગ્રગુ વિશ્વ બૌદ્ધ સમ્મેલન
જુયાવન । હાન બરોબર થથે હે બૌદ્ધ તીર્થયાત્રા
બનાચંગુ દુ । હાન થાય, થાસે, ગા-ગામે, દેસ દેસે વિહાર
દ્યેયાચ્ચવન । થથે સંહયાત્મક વૃદ્ધિ જુયાઃ જીત
મગાઃનિ । થો નમો બુદ્ધાય ધ્યાઃ ન ત્રિશરણ વ પઢ્ચશીલ
પ્રાર્થના યાયે મસઃપિ વ મછાઃપિ લાખો બાખ મનૂત દનિ ।
ઉકિ મિક્ષસંઘપિ, અનગારિકાપિ વ ઉપાસક ઉપાસિકાપિ
છ્ધી જુયાઃ દયા, માયા વ મૈત્રી કરુણાં જાઃગુ હૃદય થવં-
થવે હેલ-મેલ જુયાઃ સલ્હા સાહુતિ યાયે માઃગુ જુયાચ્ચવન ।
કેવલ વં વૈત વં વૈત આલોચના યાનાઃ પત્ર-પત્રિકા જક
પ્રકાશ યાનાચ્ચવન, બુદ્ધધર્મ પ્રચાર પ્રસાર યાયેગુ જુઇ

મણુનિ ।

જી સકસિને ન તથાગતે બુદ્ધંપંગુ અસંહય વ છ્યા
લાખ કહેપતક પારમિતા પૂર્ણ યાનાવિઝયાઃગુ સદર્મ પ્રકાશ
યાનાવિઝયાઃગુ દુ, ઉગુ સદર્મ બ્રમ્હા, દેવ, મનુષ્યતય્ત
ઉપદેશ યાનાવિઝયાઃગુ દુ । ઉગુ ધર્મ ત્રિશરણ સહિત
પઢ્ચશીલયાત થઃ થાઃગુ હૃદયે સુમાન માઃપિયાઃ ગ્રહણ યાયે
ફયેકે માઃગુ દુ, અલે નકં બૌદ્ધતયાં ગુણાત્મક વિકાસ
જુઇ ફઇ । ઉકિ થાથાઃપિસં ન મગવાન બુદ્ધયાગુ દેનયાત
ક્વાતુક જવનાઃ અધ્યયન યાયે ફયેકે માઃગુ ન દનિ । અથે
થાં જક લહાનાજુયા મગાઃનિ । જ્યા હે કયને માઃ ।

બૌદ્ધગ્રસ્થ ત્રિપિદિકે દુધ્યાઃગુ “મિલિન્દ પ્રશ્ન” સ
સરલેખ યાનાતઃગુ દુ -

ઉપાસકપિકે દવે માઃગુ ગુણ જીગુ દુ, વ ખાઃ - (૧)
ઉપાસકપિસં થઃ મિક્ષુપિનાપ સુખુ-દુઃખ્ય સહાનુભૂતિ
દેયેકે માઃ (૨) ધર્મય અધ્યિપતિ જુઇમાઃ (૩) યથાર્થક્ષિ
દાન બી ફયેકે માઃ (૪) બુદ્ધશાસન કુહાંચંગુ ખનાઃ
થકાયેગુ ઉદ્યોગ યાયે માઃ (૫) સસ્યક્દૂષિ જુઇ માઃ (૬)
કૌતૂહલ જુઇકા; જીવન ભર મેમેગુ મતય મજુઇમહ
જુઇમાઃ (૭) શારીર વ વચન પૂરા સંયમી જુઇમાઃ (૮)
શાન્તિ યઃમહ એકતા પ્રિયમહ જુઇમાઃ (૯) કેવલ
ક્યનેત જક ધર્મયા આડમ્વર મજુઇમાઃ (૧૦) બુદ્ધ, ધર્મ
વ સંબયા શરેણ વંમહ જુઇમાઃ ।

सी थाय् नेपाले गुणात्मक वृद्धि यायेत बौद्ध
शिक्षालययागु अत्यन्त आवश्यक जुयाच्चंगु नं दु ।
मेमेगु बौद्ध देसय् बौद्ध पाठशाला जक मखु बौद्ध
विश्वविद्यालय तकं दु । झीगु देसे बुद्धजन्मभूमि बौद्ध
प्राइमरी पाठशाला छगु तकं मदुगु तसकं दु; खया
खं खः ।

भाग्यं थौं अन्तर्राष्ट्रिय विपश्यना भावना केन्द्र
छगु व मेगु विपश्यना भावना केन्द्र छगु यानाः निगु
केन्द्र दुगुलि लवताये थाय् ला दुगु जुल ।

भगवानान् दुद्ध परिनिर्वाण लिपा अजातशत्रु जुजु
शासनया प्रथम संगायनया ज्याय् ग्राहालि विद्या-
विज्याःगु खं लुमके बहजू । गथेकि ५०० म्ह अरहन्त
मन्त्रेपिनिगु प्रवन्ध कथं ग्राहालि यानाविज्याःगु लि क्रमिक
विकासे बुद्धशासन थौं तकं सुरक्षा जुयाच्चंगु खः ।
द्वितीय संगायना कलाशोक जुयु ग्राहालि जुल । तृतीय
संगायन अशोक महाराजाया ग्राहालिकथं ज्ञाउ खः । वस-
पोल जुजु न्हापां ला ९९ हा दाजु-किजापिन्त प्रहार

यानाः राज्य प्राप्त यानाविज्याःगु खः । उजोहा हिसक
जुजु नं ७ दं दुहा निग्रोध श्रामणेरया शान्तगु शीलया
प्रभावं बोध जुयाविज्यात । उगु समये "मोगज्ञलि-
तिस्प स्थविरया ग्राहालि कयाः अशोक राजां रुबीद्वः
दुःशील मिक्षुपिन्त अलग यानाः शुद्ध मिक्षु संघपिन्त
स्थापना यानाविज्याःगु खः ।

अथे हे झीसं थौं गुणात्मक विकासया निमितं यक्ष
ज्या याये माःगु दनि ।

गुणात्मक वृद्धि यायेगु शक्ति थःथःपिगु ल्हाःती हेदुगु
जुयाच्चन । थौं झीपि बुद्धशासन दनिगु समये जन्म
जुयापि खः । झीपि थौं अपाङ्गपि नं मखु । शील,
समाधि व प्रज्ञा थःथःपिके दयेका यंके फयेके माः । अद्वा
व वीर्यं न्हाव्वाके जक माः, महाकुशल पुण्य है जक
मनू जुयाः जन्म जुइगु धेगु त्रिपिटके बयनातःगु दु । दुद्ध-
शासन नं दुगु अवस्था, कनाविज्याइपि महापुरुषपि नं
दुगु समये, हानं सतिपट्टान विप्सना शिविरया सृजना नं
ज्ञाउ अवस्थाय् चित्तजक न्हाव्वाके मालाच्चंगु जुल ।

- ○ -

CAUSE AND EFFECT INSTEAD OF REWARDS AND PUNISHMENTS

According to the Buddha the world is not so constituted. Buddhists
believe in a just rational of Kamma that operated automatically and
speak in term of cause and effect of reward and punishment.

- A writer

The rite to worship Buddha in Thailand

- Sirajaya Buddhi BAEDYA

Ambassador of Thailand.

Siddhartha, our Lord Buddha, was born on the day of the full moon in the sixth month of the lunar calendar in the year 623 B. C. At the age of 16, He married Princess Phimpha or Yasodhara, by whom He had a son named Rahula. When He was 29 years old, He left His home, His family and His son, and became a homeless wanderer in search of the solution of the enigma of life. He found enlightenment and became a buddha or a fully "Enlightened One" at the age of 35, also on the day of full moon in the sixth month of the lunar calendar. After having attained Buddhahood, He travelled far and wide, preaching and teaching His wisdom to mankind. At the age of 80, He passed away, again on the day of the full moon in the sixth month of the lunar calendar, leaving

behind Him the doctrine that proves itself by the practice test of its own merit and wroth - the Doctrine of Dhamma. Thus, the day of the full moon in the sixth month of the lunar calendar of each year is a day of the great significance to the Buddhists all over the World. It is the day of triple blessing - the Birth, the Enlightenment and the Death or Nirvana of our Lord Buddha. It is known here as "Buddha Jayanti", but in Thailand we call it "Visakha Buja" day. When this day comes round each year, the thought of all Buddhists throughout the world turn to the memory of the Lord Buddha.

In Thailand, in commemoration of this triple anniversary, besides it is an official holiday to allow the majority of its people, who are Buddhists, to perform their religious

rites, flags are also flown at all official buildings and private homes. Temple of the Emerald Buddha, in the compound of the Grand Palace, and all other temples throughout the Kingdom are alive with human activities. Official Ceremonies, which last for three days, are participated by Their Majesties the King and Queen, member of the Royal Family as well as senior monks and high-ranking officials. As for the Thai people in general, foods are offered to the Buddhist monks in the morning, then the people go to the Chapel or Ubosatha or a temple to hear the Buddhist monks make their chantings and later to listen to the sermons delivered by the monks. On that evening, all cities and towns in Thailand are colourful with lights and the people will go again to the temples and walk clockwise slowly three

times around the chapel or Ubosatha, to fill his or her heart and mind with the veneration and gratitude for our Lord Buddha. This is known as "Wien Tien", which means 'walking round with candle'. After this rite, many people will go into the chaple to hear the monks make their chantings and later to listen to their sermons. The sermons that evening deal particularly with the life and achievement of our Lord Buddha. These sermons continue all night long and devout Buddhists remain and listen to the sermons throughout the night, genuinely dedicating themselves to the veneration and worship of the Lord Buddha, His Teaching or Dhamma and the Buddhist Order or Shangha. The Buddha, the Dhamma and the Sangha in Thailand referred to as the "Triple Gem" or Tri-Ratna.

ZEAL

Look now, O, Bhikkhus, I urge you Transient innately are all compound; with Zeal work out your aim.

- BUDDHA

सुम्पादकीय

जातभातका कुरा

हिन्दू वर्णश्रिम धर्मअनुसार चारवर्णमध्ये अन्तिम वर्ण शूद्र जाती हुन् । शुद्र वैदिकधर्ममा शूद्र वा कुनै पनि वर्ग अछूटका रूपमा देखिएका छैनन् । पछि हिन्दू भनिने भएपछि भारतमा अछूटको वर्गकिरण भएको देखिन्छ । त्यसै क्रममा ब्राह्मण, क्षेत्री र वैश्यमा पनि एक आपसमा जातभातका कुरा निस्के को देखिन्छ । हाल भारतमा संविधानले नै जातभातको कुरालाई बहिष्कार गरिसकेको छ । नेपालमा पनि हिन्दूस्थानको नक्कलले जातभातको प्रथा चलेको थियो । आज नेपालको संविधानले पनि जातभातको व्यवस्थालाई हतोत्साहितगरी समताको उदारनीति लिइसकेको छ । यति खेर पनि नेपाली सपाजमा जातभातप्रति पूर्वाग्रह रहेके देखिन्छ । हिन्दू व्यवस्था अनुकूल हिन्दूहरूमा यो जरा गाडिरहेकोमा कुनै आश्र्यं रहन्न तर बौद्धहरूले जातभातको कुरामा अडिग लिइराख्नु चाहिँ उदेक लाग्दो आश्र्यंको कुरा हो ।

संसारमा भौगोलिक स्थिति र स्थान अनुसारका मानवजाति तथा कुलपरम्पराका जाति सिवाय जातभातको जाती आज कहीँ देखिन्न । अस्तो अवस्थमा नेपालमा त्यसको पूर्वाग्रह रहिरहनु बौद्धजगत्मा त हास्यास्पद नै हुन आएको छ । प्रत्येक ठूला भनिने जातिले सानाभनिने जातिलाई दबाइराख्ने साधन जातभातबाट

उद्जेको भेदभाव नै हो । यो स्थितिलाई हटाउन नसकुन्जेल नेपाली समाजको उत्थान हुन सक्दैन, अरु त कृन बौद्ध जगत् त निर्धार्मा गनिने हुन्छ । यसको लागि बौद्ध सभा समारोह तथा गोष्ठी-हरूमा यसको विशद चर्चा हुनुपर्ने आवश्यक छ । समाज भनेको व्यवहार भएकोले बोलीमा भन्दा व्यवहारमा नै यसलाई अगाडि बढाई त्यस्ता छुवाछूट र जातभातलाई हतोत्साहित हुने क्रियाकलाप अपनाई प्रयोगमा ल्याउनुपर्दछ ।

जातभातको समस्या सुल्काउने सुबै भन्दा ठूलो सक्रिय साधन अन्तर्जातीय विवाह हुन सक्छ । गान्धर्वविवाहको रूपमा भएको अन्तर्जातीय विवाहले आज उदारनीति अपनाइसकेको छ भने परम्परागत विधि अनुसार नै जन्त गई विवाह गर्ने जस्ता सुधार यसको लागि सक्रिय हुन सक्छ । नेपालीहरू देश विदेशका आचार व्यवहारमा नक्कल गर्न खप्पीस भएको कुरा आजको समाजले देखाएको छ, तर यस तर्फ भने सोचिएको सम्म पनि देखिएको छैन । यसैले नेपालीहरू त्यसमा पनि बौद्धहरू बुद्धको छत्रछायामा रहने हो भने जन्मले ब्राह्मण वा चण्डाल हुने होइन भन्ने बौद्धमन्त्रलाई अङ्गालेर कर्मले ब्राह्मण (उच्च) वा चण्डाल (नीच) हुने हो, वास्तवमा जात भनेको कर्म हो, भात भनेको अन्त हो, खाना हो जुन सबैले खाने गर्दछन् भन्ने सोची सम्झी बौद्धजगत्को सुशार गर्नुपरि अग्रसर हुनु आवश्यक देखिन्छ । →०←

नजच्चा वसलो होति नजच्चा होति ब्राह्मण कम्मना वसलो होति कम्मना होति ब्राह्मण ।

- बौद्ध

नेपाल चौराण्डि

(नेपाली भाषा)

पूर्णिमाको कार्यक्रम

काठमाडौं, असार १५ -

यस वर्षको जेष्ठ पूर्णिमाका दिन नियमित कार्यक्रम अनुसार स्थानीय आनन्दकुटी विहारमा मिश्रु अनिरुद्ध महास्थविर समक्ष पञ्चशील प्रार्थना मई सश्रद्ध बुद्धपूजा सम्पन्न मयो ।

सोही बेला भारतका प्रकाण्ड विद्वान् एवं बौद्धजगत्-मा एक स्तम्भ स्वरूप रहनुभएका भद्रत आनन्द कोशल्यायनको निधन थएको मा आचर्य मिश्रु अमृतानन्द महास्थविरको सम्भाप्तित्वमा एक शोकसमा पनि संचालन गरियो । अखिल नेपाल मिश्रु महासंघको आयोजनामा मएको त्यस समाप्ति महासंघका उपचिव मिश्रु सुदर्शनले श्रद्धाङ्गली अर्पण गर्दै आनन्द कौशल्यायन भारतका एक अग्रधर्मद्रुतमात्र तमै अंगुत्तर निकाय र जातक अर्थ-कथा आदि पालि बौद्ध ग्रन्थ ग्रन्थिका अनुवादक पनि हो मन्तुमयो । यसपछि कौशल्यायनप्रति श्रद्धाङ्गली अर्पण गर्नुहुँदै मिश्रु अनिरुद्धले भन्नुमयो— “भारतका बुद्धधर्म प्रचारकमध्ये राहुल सांकृत्यायन, जगदीश काश्यप र धर्मरक्षितहरू सरह आनन्द कौशल्यायन पनि हुनुहुन्छ ।”

यसै क्रममा मिश्रु अश्वघोष महास्थविरले कौशल्यायन जनभाषा र जनहितमा अग्रसर हुने भाषासेवी र समाजसेवी भएको कुरा बताउनुमयो । यस्तै मिश्रु सुमंगल महास्थविरले कौशल्यायन भारतमा मात्र धर्म प्रचारणमें

व्यक्ति नभै नेपालका लागि पनि एक परम हितेषी रहेको कुरा बताउनुमयो । धर्मरत्न शाकमले वहाँ एक ब्राह्मण कुलका भएकाले ब्रह्मणवर्ग पनि पहिलेदेवि नै बुद्धधर्मानुरागी रहेका छन् भन्नुमयो । ब्रह्मेष्वबहादुर बजाचार्यले कौशल्यायनलाई एक संस्थाप्रति आस्था राख्ने व्यक्ति हो भन्नुहुँदै उसबेलादेखि संस्थाहरूको जायजेठा सुरक्षा गरी राख्नुपर्ने र हिनामिना नगरी सावंजनिक हित गर्नुपर्ने भन्ने पक्का संस्थागत विचारको हो मन्तुमयो । तीर्थनारायण मानन्धरले आनन्दकुटी विद्यापीठको नामकरण हुनुमा वहाँके सुझाव रहेको थियो मन्तुमयो । अनगारिका सधरक्षिताले मन्तुमयो कि वहाँ कस्तगाले ओतप्रोत भएका व्यक्ति हुनुहुन्छ र कुनै पनि विरामीलाई आफैले चिकित्सक कहाँ लेजाने सहृदयी हुनुहुन्छ ।

सम्भाप्तिको आसनबाट भाच्यार्थ मिश्रु अमृतानन्द महास्थविरले मन्तुमयो— “नेपालबाट मिश्रुहरूलाई निर्वासित गरिँदा वर्षका चन्द्रमणि महास्थविरको सम्भाप्तित्वमा धर्मोदयसमाको गठन भयो । त्यसबेला कौशल्यायन उपसम्भाप्ति रहनुमयो । सोही भाफूत निर्वासित मिश्रुहरूप्रतिको सहानुभूतिमा वहाँले ठूलो सहयोग गर्नुभएको थियो । वहाँ एक अग्रगण्य बौद्ध मिश्रु हुनुहुन्थयो । भारत सरकारले वहाँप्रति कुनै मान्यता प्रदान नगरेतापनि विमिश्र देशबाट कदर गरी वहाँको सम्मानार्थ पदवीहरूले विभूषित गरिएको थियो । धर्मोदयसमालाई सुरक्षित राख्न वहाँले ठूलो योगदान गर्नु-

भएको थियो । यसरी मैले पनि धेरै दुःख गरेर धर्मोदयसमालाई बचाइराखेको हुँ ।”

सो दिन दिवाकार्यक्रममा परिदाण पाठ भएर संचाराम मिश्नु तालीमकेन्द्रका श्रावणेरहरू अस्सजित र वसुभूति-हरूद्वारा धर्मदेशना पनि भएको थियो ।

हाजिरी जबाफ प्रतियोगिता सम्पन्न

पाल्पा, २०४५ जेठ १

स्थानीय तानसेन बौद्ध युवा संघको आयोजनामा बौद्ध युवा संघका सदस्यहरूका बीच एक हाजिरी जबाफ प्रतियोगिता सम्पन्न भयो । प्रतियोगिता कुरु हुनुअघि संघका अध्यक्ष निर्मललाल शाक्यको समाप्तित्वमा भएको समारोहमा सचिव राजनकुपार वज्राचार्यले स्वागत भाषण गर्दै प्रतियोगिताको उद्देश्यमाथि प्रकाश पानुभयो । सोही बेला कोषाध्यक्ष प्रवीण वज्राचार्यले सांस्कृतिक संक्षिका क यंक्रमको आयच्य विवरण पेश गर्नुभयो । निर्णयिकमण्डलका सदस्य देवेन्द्रमान शाक्यले सहभागी ५ टोलीका समक्ष प्रतियोगिता सम्बन्धी नियम पढेर सुनाउनुभयो ।

प्रतियोगिताको प्रथम हुने समूहमा विजय शाक्य, कवीन्द्रबहादुर वज्राचार्य, सुवर्णमुनि शाक्य, सुश्री विमला लिगल र सुश्री मायथ शाक्य थिए भने दोस्रा हुनेमा दीपेन्द्र शाक्य, भानुकुमार वज्राचार्य, तारायण वज्राचार्य, राजेश शाक्य र बीरेन्द्र मल्ल थिए । त्यस्तै तृतीय हुने समूहमा बीरेन्द्र शाक्य, विनोदशेखर वज्राचार्य, सुमन सुवाल, सुश्री मेनका वज्राचार्य र सुश्री विज्ञ शाक्य थियो । सो बेला सल्लाहकार विश्वमान वज्राचार्य, ज्ञानमाला संघका अध्यक्ष नेपेन्द्रशेखर वज्राचार्यबाट मन्तव्यपछि प्रमुख अतिथि मिश्नु प्रज्ञानन्द महास्थविरबाट विजयी समूहहरूलाई पुरस्कार वितरण भएको थियो । संघका उपाध्यक्ष गम्भीरमान शाक्यद्वारा धन्यवाद ज्ञापन भएको थियो र मध्यान्तरमा बौद्ध महिला भोजन व्यवस्था समिति होलण्डी बिहारबाट जलपानको व्यवस्था भएको थियो ।

अनिच्छावत सञ्चारा

पाल्पा, २०४५ आषाढ २५

स्थानीय तानसेनकी सुग्रहमा अनगारिकाको ८२ वर्षाले उमेरमा परलोक भएको छ । वहाँ एक प्रतिजित बुद्धधर्मनिरागी स्वर्गीय बुद्धमान शाक्य र श्यामकुमारी

शाक्यकी छोरी भई जन्मेर वहाँको हर्षवीर शाक्यतंग चिवाह भएको थियो । एकमात्र छोरीको युवा अवस्थामै र पतिको पनि स्वर्गारीहण भएपछि २०२७ सालमा मगवान् बुद्ध परिनिवारण हुनुभएको स्थान कुशीनगरमा स्वर्गीय चन्द्रमणि महास्थविरबाट अनगारिका प्रवृज्यात्व ग्रहण गर्नुहुने वहाँ महानायक मिश्नु अमृतानन्द भहा-स्थविरकी फुपु हुनुहुन्छ । वहाँको निधनमा आनन्दभूमि परिवारले शोकसन्तप्त परिवारमा समवेदना व्यर्त्त गर्दै वहाँको सुगतिको कामना गरेको छ ।

शिविर संचालन

सुनसरी, २०४५ आषाढ २

धरान बुद्धविहारमा तेस्रो र चौथो रूपमा सतिपटान विपस्तना भावनाका दुई शिविर १० दिनसम्म संचालन भयो । मिश्नु विशुद्धानन्दको नेतृत्वमा भएका यी शिविरमा पुस्प २३ जना र महिला २६ गरी जम्मा ४६ जनाले भाग लिएका थिए । चारजना योग साधकले दुलभ प्रवृज्या ग्रहण गरेका त्यस शिविरहरूमा जलपान भोजनआदिको व्यवस्था धरानवासी धर्मप्रेमी सज्जन महिलाहरूले गरेका थिए ।

बुद्धपूजा समारोह

स्याङ्जा, २०४५ आषाढ १६

यहाँको धर्मोदयसमाका शाखाको आयोजनामा अनेकांपूर्णिमाका दिन बुद्धपूजा भई बौद्ध समारोह सम्पन्न गरेको छ । सिरुबारी बुद्धगुम्बामा भएको त्यस समारोहमा भू. पू. रा. प. स. हरिप्रसाद गुरुडण्डबाट झण्डोत्तोलन र कोषाध्यक्ष ललितवहादुर गुरुडण्डबाट स्वागत भाषण भएको थियो । भाषणको श्रममा बोलुहुँदै हीरामान गुरुडण्डले प्रत्येक पूर्णिमाका दिन कुर्त पनि पशुपंचीको काटमार नगर्न जोडिदिई बुद्धधर्मको महत्त्वाबारे प्रकाश पानुभयो । सिरुबारी आमापरिवारका समाप्ति श्वीमती भीमकुमारी गुरुडण्डले पूर्णिमाको दिन काटमार नगर्न प्रस्ताव राखेकोमा करतल ध्वनिका साथ सहर्ष प्रस्ताव पास गरेको थियो । त्यसबेला चर्चित विषयमध्ये बुद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखाधर्म होइन र अरु च्याउजस्तो नानाधर्म उभिरहेको मध्ये विश्वमा सर्वभन्दा पुरानो धर्म हिन्दूधर्मलाई स्वीकारेको कुरा थियो । अन्य वत्ताहरूमा गुरुड बन्धु रुद्रमान, दानबहादुर र

भएको थियो । यसरी मैले पनि धेरै दुःख गरेर धर्मोदयसमालाई बचाइराखेको हुँ ।”

सो दिन दिवाकार्यक्रममा परिदान पाठ भएर संघाराम मिश्र तालीमकेन्द्रका शासणेहरूल अस्सजित र वसुभूति-हरूद्वारा धर्मदेशना पनि भएको थियो ।

हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता सम्पन्न

पाल्पा, २०४५ आषाढ १

स्थानीय तानसेन बौद्ध युवा संघको आयोजनामा बौद्ध युवा संघका सदस्यहरूका बीच एक हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता सम्पन्न भयो । प्रतियोगिता शुरू हुनुअघि संघका अध्यक्ष निर्मललाल शाक्यको समाप्तित्वमा भएको समारोहमा सचिव राजनकुपार वज्राचार्यले स्वागत भाषण गर्दै प्रतियोगिताको उद्देश्यमाथि प्रकाश पार्नुभयो । सोही बेला कोबाध्यक्ष प्रवीण वज्राचार्यले साँस्कृतिक सांझ क यंक्रमको आयव्यय विवरण पेश गर्नुभयो । निर्णयिकमण्डलका सदस्य देवेन्द्रमान शाक्यले सहभागी ५ टोलीका समक्ष प्रतियोगिता सम्बन्धी नियम पढेछ सुनाउनुभयो ।

प्रतियोगिताको प्रथम हुने समूहमा विजय शाक्य, कवीन्द्रबहादुर वज्राचार्य, सुर्वन्मुनि शाक्य, सुश्री विमला लिगल र सुश्री मायथ शाक्य थिए भने दोला हुनेमा दीपेन्द्र शाक्य, भानुकुमार वज्राचार्य, तारायण वज्राचार्य, राजेश शाक्य र त्रीरेन्द्र मल्ल थिए । त्यस्तै तृतीय हुने समूहमा वीरेन्द्र शाक्य, विनोदशेखर वज्राचार्य, सुमन सुवाल, सुश्री मेनका वज्राचार्य र सुश्री विज्ञू शाक्य थियो । सो बेला सल्लाहकार विश्वमान वज्राचार्य, ज्ञानमाला संघका अध्यक्ष नगेन्द्रशेखर वज्राचार्यबाट मन्त्रव्यपछि प्रमुख अतिथि मिश्र प्रज्ञानन्द महास्थविरबाट विजयी समूहहरूलाई पुरस्कार वितरण भएको थियो । संघका उपाध्यक्ष गम्भीरमान शाक्यद्वारा धन्यवाद ज्ञापन भएको थियो र मध्यान्तरमा बौद्ध महिला भोजन व्यवस्था समिति होलण्डी विहारबाट जलपानको व्यवस्था भएको थियो ।

अनिच्चावत सञ्चारा

पाल्पा, २०४५ आषाढ २५

स्थानीय तानसेनकी सुवर्मा अनगारिकाको ८२ वर्षज्ञो उमेरमा परलोक भएको छ । वहाँ एक प्रतिष्ठित बुद्धधर्मनिरागी स्वर्गीय बुद्धमान शाक्य र श्यामकुमारी

शाक्यकी छोरी भई जन्मेर वहाँको हृष्टवीर शाक्यसंग विवाह भएको थियो । एकमात्र छोरीको युवा अवस्थामैर पतिको पनि स्वर्गरोहण भएपछि २०२७ सालमा भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण हुनुभएको स्थान कुशीनगरमा स्वर्गीय चन्द्रमणि महास्थविरबाट अनगारिका प्रवृज्यात्व ग्रहण गर्नुहुने वहाँ महानायक मिश्र अमृतानन्द भहास्थविरकी फुटु हुनुदृन्छ । वहाँको निधनमा आनन्दभूमि परिवारले शोकसन्तप्त परिवारमा समवेदना व्यक्त गर्दै वहाँको सुगतिको कामती गरेको छ ।

शिविर संचालन

सुनसरी, २०४५ आषाढ २

धरान बुद्धविहारमा तेस्रो र चौथो रूपमा सतिपट्टान विपस्सना भावनाका दुई शिविर १० दिनसम्म संचालन भयो । मिश्र विशुद्धानन्दको नेतृत्वमा भएका यी शिविरमा पुरुष २३ जना र महिला २६ गरी जम्मा ४६ जनाले भाग लिएका थिए । चारजना योग साधकले दुर्लभ प्रवृज्या ग्रहण गरेका त्यस शिविरहरूमा जलपान मोजनआदिको व्यवस्था धरानवासी धर्मप्रेमी सज्जन महिलाहरूले गरेका थिए ।

बुद्धपूजा समारोह

स्याङ्गा, २०४५ आषाढ १६

यहाँको धर्मोदयसमाका शाखाको आयोजनामा अन्तर्पूर्णिमाका दिन बुद्धपूजा भई बौद्ध समारोह सम्पन्न गरेको छ । सिर्वारी बुद्धगूम्बामा भएको त्यस समारोहमा भू. पू. रा. प. स. हरिप्रसाद गुरुडबाट झण्डोत्तोलन र कोषाध्यक्ष ललितबहादुर गुरुडबाट स्वागत भाषण भएको थियो । भाषणको अम्बमा बोलनुहोदै हीरामान गुरुडले प्रत्येक पूर्णिमाका दिन कुनै पनि पशुपतिको काटमार नगर्न जोडिर्दिई बुद्धधर्मको महत्त्वाबारे प्रकाश पार्नुभयो । सिर्वारी आमापरिवारका समापति धीमती भीमकुमारी गुरुडले पूर्णिमाको दिन काटमार नगर्न प्रस्ताव राखेकोमा करतल ध्वनिका साथ सहर्ष प्रस्ताव पास गरेको थियो । त्यसबेला चर्चित विषयमध्ये बुद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखाधर्म होइन र अहं च्याउजस्तो नानाधर्म उपस्थिरहेको मध्ये विश्वमा सबैभन्दा पुरानो धर्म हिन्दूधर्मलाई स्वीकारे जस्तै विज्ञानसंगमिल्ने वैज्ञानिक र ब्याबहारिक धर्मको नाममा बुद्धधर्मलाई विश्वले स्वीकारेको कुरा थियो । अन्य वक्ताहरूमा गुरुड बन्धु रुद्रमान, दानबहादुर र

गुरुप्रसाद हुनुहुन्थ्यो । समापतिको आसनबाट कृष्ण-
बहादुर गुरुडले धर्मलाई आफूले सकुन्जेल सच्चा आदतले
पालन गर्दै जानुपर्ने कुरा बताउनुभयो । त्यस दिन मजन
र दीपावली पनि भएको थियो ।

पूजाकार्यक्रम

नुवाकोट, २०४५ आषाढ ३६

यहाँको सुगतपुर विहारमा दिवंगत मिश्रु मेधंकरको
पुण्यतिथिलाई स्मरण गर्दै विहारका दायक परिषद्को
आह्वानमा विभिन्न मिश्रुहरूलाई आमन्वण गरी दान र
शीलमावना सहित बुद्धपूजाको कार्यक्रम सम्पन्न भयो ।

धर्मदेशना र शीलप्रार्थना सहित मिश्रु अनिरुद्ध^१
महास्थविरबाट बुद्धपूजा भएको त्यस कार्यक्रममा सुगत
बौद्ध मण्डलका सचिव धर्मेरत्न शाक्य र युवक बौद्ध
मण्डल त्रिशूलीका अध्यक्ष प्रदीपरत्न शाक्यबाट दिवंगत
मिश्रुप्रति कृतज्ञता एवं गुण स्मरणपछि विहारको
वर्तमान अवस्थामाथि प्रकाश पारिएको थियो । त्यस
दिनको दिवाकार्यक्रममा परिताणपाठ हुनुका साथै
महास्थविर मिश्रुद्वय अनिरुद्ध र बुद्धघोषबाट भावनाको
महत्त्व र निर्देश सम्बन्धमा धर्मदेशना भयो । त्यसै दिन
सामूहिक विषयना ध्यान, गिलान प्रत्यय र भैषज्य-
पूजा भएको थियो । विहारका संस्थापक मिश्रु दिवंगत
धर्मालोक सहितको सम्झना गरी अन्त्यमा पुण्यानु
मोदन भएको थियो ।

आजीवन ग्राहकमा थप

काठमाडौं, २०४५ अबण १० -

१३ वर्षदेखि निरन्तर प्रकाशित मझरहेको आनन्द-
भूमि बौद्ध मासिक पत्रिकाको आजीवन ग्राहक ४१९
जना पुगेको छ । हाल आजीवन सदस्यता ग्रहण गर्ने-
हरूमा हड्कडका Amar Young Zong, W.
O. २, त्रिशूली बगैँचा (कोलनी) का सीता महर्जन,
सिद्धार्थ नगर भैरहवाका सुधानारायण मानन्धर, सि-
द्धार्थ नगर बेलहियाका नवीन थैब, बुटवलका चन्द्रमान
थैब, तीर्थरत्न वज्राचार्य, लोकराज वज्राचार्य, बट्टार
बजार, त्रिशूली र श्री हर्षशोभा तुलाधर हुनुहुन्थ्ये ।

- ■ -

(नेपालभाषा)

बुद्धप्रतिमा स्थापना

११०८ तछला गा द, किपु -

थनया श्रीकीर्ति विहारय संघमहानायक प्रज्ञनन्द
महास्थविरय पुण्यआकांक्षा कथं संवेजनीय प्यंगु बौद्ध
तीर्थस्थल लुम्बिनी, बुद्धगया, सारनाथ व कुशीनगरया
प्रतिकृति दुगु नगर मण्डप श्रीकीर्ति विहारय विभिन्न
देशविवंशयागु कलात्मक बुद्धप्रतिमा स्थापना यायेगु
इबलय थाइलैण्डयागु कलात्मक विशाल बुद्धप्रतिमा स्था-
पित जुल । उब्यलय संघमहानायक समक्ष शीलप्रार्थना
ज्ञागुया नापं महामहिम थाइ राजदूत सिराजय बुद्धिवैद्य
थुगु प्रतिमा महास्थविर सोमदेच फा ज्ञाणसंवरं थः
सचिव जुयाच्चवैद्य नेपालःया मिश्रु सुगन्धया आग्रहकथं
पूजार्थ प्रदान यानाविज्याःगु खं प्रस्तुत यानादिल ।
मिश्रु सुदर्शन महास्थविर बुद्धप्रतिमाया लागी सम्बन्धित
दाता व प्रेरकपित धन्यवाद ज्ञापन यानाविज्यात । निसः
किलो दुगु थुगु प्रतिमायात सांस्कृतिक बाजागाजा सहि-
त शोभायाक्राया रूपय नगर परिक्रमा याकूगु खः ।
थुगु प्रतिमा तय्त आसन श्री चमगेलं तयाविज्याःगु
व थाइराजदूत गर्खें भोजन प्रदान ज्ञागु खः ।

हि दान बियाः दिवस न्यायेकल

११०८ तछला गा ३०, खप -

धर्मचक्र दिवसया लसताय बौद्धसंघ खपया खसा-
लय मिश्रु धर्मशोभनपाखे परिवाण पाठ जुयाःलि हि-
दान बियाः दिवस न्यायेकल । थुगु दिवस य हि दान-
व्यूपि मध्ये संघया अध्यक्ष तिरत्न शाक्य लगायत ३५
महि हि दान व्यूपि जुल । मेरि हि दान व्यूपि वज्राचार्य-
पि प्रज्ञवलचन्द्र, चन्द्रकेशरी, सुतरत्न, अष्टलक्ष्मी, लो-
केन्द्र, न्हृष्णीर्णजी, लक्ष्मीचन्द्र, रविकिरण, भीमलक्ष्मी,
रोशन, व तीर्थराजपि खः । अथे हे शाक्यपि पुष्पराज,
तीर्थसुन्दर, रीणा, रत्नसुन्दर, कुलदीप, भुवन, विद्यामैया,
दानमाया, विजयरत्न, पुण्यरत्न, शाक्यायन व प्रेमरत्न-
पि खः । युकथं हि व्यूपि रजितपि पूर्ण व दिलीपकुमा-
रया नाप कर्मचार्यपि विश्वराम व केशपि खः । मेरि

[थनया बाबी दोखो कमरय्]